
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Artiaga Valls, Gloria; Navtanovich, Liudmila, dir. Mrožek : la sàtira com a paròdia de la realitat. Mostra de relats curts traduïts al català. 2020. (0 Grau en Traducció i Interpretació)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/232772>

under the terms of the license

FACULTAT DE TRADUCCIÓ I D'INTERPRETACIÓ

GRAU DE TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

TREBALL DE FI DE GRAU

Curs 2019-2020

Mrožek: la sàtira com a paròdia de la realitat.

Mostra de relats curts traduïts al català

Glòria Artiaga Valls

1120088

TUTORA

Liudmila Navtanovich

Barcelona, 1 de juliol de 2020

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

AGRAÏMENT

A Liudmila Navtanovich, per haver acceptat el repte de fer de tutora d'un treball sobre
Sławomir Mrożek i per acompanyar-me en el món d'aquest autor polonès.

Dades del TFG

Títol: Mrožek: la sàtira com a paròdia de la realitat. Mostra de relats curts traduïts al català

Mrožek: la sátira como parodia de la realidad. Muestra de relatos cortos traducidos al catalán

Mrožek: Satyre as Parody of Reality. Sample of short stories translated into Catalan

Autora: Glòria Artiaga Valls

Tutora: Liudmila Navtanovich

Centre: Facultat de traducció i d'Interpretació

Estudis: Grau de Traducció i d'Interpretació

Curs acadèmic: 2019-2020

Paraules clau

Traducció literària; relats curts; llengua polonesa; llengua catalana; literatura polonesa; literatura catalana; traducció polonès-català; context: societat polonesa, segona meitat s. XX; Sławomir Mrožek

Traducción literaria; relatos cortos; lengua polaca; lengua catalana; literatura polaca; literatura catalana; traducción polaco-catalán; contexto: sociedad polaca; segunda mitad s. XX; Sławomir Mrožek

Literary translation; short stories; Polish language; Catalan language; Polish literature, Catalan literature; Polish-Catalan translation; context: Polish society, second half of the XX century; Sławomir Mrožek

Resum del TFG

Aquest treball té com a finalitat traduir i comentar una mostra de relats curts del dramaturg, escriptor i dibuixant polonès Sławomir Mrožek (29.06.1930—15.08.2013). Per tal de facilitar la comprensió de l'obra de l'autor, s'hi inclou una introducció sobre Mrožek, així com també una visió del context social, polític i literari de la segona meitat del segle XX a Polònia. També s'hi comenten els possibles paral·lelismes de l'autor polonès amb la literatura catalana, així com la difusió de l'obra Mrožek en català i en espanyol.

A més, pel fet que aquest treball consisteix en una traducció comentada, s'hi expliquen els diversos problemes de traducció del polonès al català que han sorgit i s'hi justifiquen les solucions que s'han adoptat.

Este trabajo tiene como finalidad traducir y comentar una muestra de relatos cortos del dramaturgo, escritor y dibujante polaco Sławomir Mrožek (29.06.1930—15.08.2013). Para facilitar la comprensión de la obra del autor, se incluye una introducción sobre Mrožek, así como una visión del contexto social, político y literario de la segunda mitad del siglo XX en Polonia. También se comentan los posibles paralelismos del autor polaco con la literatura

catalana, así como la difusión de la obra de Mrożek en catalán y en español.

Además, debido a que este trabajo consiste en una traducción comentada, se explican los diversos problemas de traducción del polaco al catalán que han surgido y se justifican las soluciones que se han adoptado.

The purpose of this paper is to translate and comment on a sample of short stories by the Polish playwright, writer and cartoonist Sławomir Mrożek (29.06.1930—15.08.2013). In order to help with the comprehension of the author's work, the annotated paper includes an introduction to Mrożek, as well as a vision of the social, political and literary context of the second half of the 20th century in Poland. It is also discussed the possible similarities of this Polish author with Catalan literature, as well as the translation of his works into both Catalan and Spanish.

In addition, due to the fact that this work consists of an annotated translation, our paper contains the explanation of the main problems of translation from Polish into Catalan that have arisen, as well as the justification of the solutions that have been adopted.

Tipologia: Acadèmic-Professional

Camp d'estudi: Traducció literària. Llengües i cultures objecte d'estudi: polonesa i catalana

---

Llengua de Redacció

català i polonès.

Avís legal

© Glòria Artiaga Valls, Barcelona, 2020. Tots els drets reservats.

Cap contingut d'aquest treball pot ser objecte de reproducció, comunicació pública, difusió i/o transformació, de forma parcial o total, sense el permís o l'autorització del seu autor/de la seva autora.

Aviso legal

© Glòria Artiaga Valls, Barcelona, 2020. Todos los derechos reservados.

Ningún contenido de este trabajo puede ser objeto de reproducción, comunicación pública, difusión y/o transformación, de forma parcial o total, sin el permiso o la autorización de su autor/a.

Legal notice

© Glòria Artiaga Valls, Barcelona, 2020. All rights reserved.

None of the content of this academic work may be reproduced, distributed, broadcasted and/or transformed, either in whole or in part, without the express permission or authorization of the author.

ÍNDEX

1. Introducció	7
2. Context històric social i polític (segona meitat del s. XX)	8
3. La literatura polonesa a la segona meitat del segle XX.....	10
4. L'autor i la seva obra.....	10
5. Mrozek i la literatura catalana	13
6. Traducció dels textos escollits	15
6.1. Conte 1: CUIRASSES BEN PRÀCTIQUES	15
6.2. Conte 2: INFORME.....	17
6.3. Conte 3: DEL DIARI D'EN PIOTR	19
6.4. Conte 4: D'UN CARGOL DE PEGA.....	21
6.5. Conte 5: BURROCRÀCIA.....	23
6.6. Conte 6: MITES	25
6.7. Conte 7: ANÒNIM.....	27
7. Problemes de traducció i justificació de les solucions adoptades	29
7.1. Qüestions generals de la traducció del polonès al català	29
7.1.1. Problemes extralingüístics.....	29
7.1.2. Problemes lingüístics	32
7.2. Qüestions específiques sobre l'estil literari de Mrozek	37
8. Conclusions	41

9. Referències bibliogràfiques	42
9.1. Obres citades.....	42
9.1.1. Contes originals en polonès (motiu d'aquest treball)	42
9.1.2. L'autor i la seva obra	42
9.2. Obres consultades	44
1.1.1. Context històric i literari	44
9.2.1. L'autor i la seva obra	45
9.2.2. Traduccions dels relats de Mrożek publicades en català	46
10. Annexos.....	49
10.1. Annex I: Textos originals.....	49
10.1.1. Opowiadanie 1: PÓŁPANCERZE PRAKTYCZNE	49
10.1.2. Opowiadanie 2: RAPORT	51
10.1.3. Opowiadanie 3: Z PAMIĘTNIA PIOTRUSIA.....	53
10.1.4. Opowiadanie 4: O JEDNYM ŚLIMAKU, KTÓRY MIAŁ PECHA	55
10.1.5. Opowiadanie 5: BIUROKRATYLIA.....	57
10.1.6. Opowiadanie 6: MITY.....	59
10.1.7. Opowiadanie 7: ANONIM.....	61
10.2. Annex II: Autorització de publicació	63
10.3. Annex III: Glossari	64

1. Introducció

Presentem un Treball de Fi de Grau de Traducció i Interpretació que consisteix en una traducció comentada de textos en llengua polonesa. Malgrat que l'estudi d'aquesta llengua no formi part del grau de la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona, ens hem proposat de recuperar els continguts d'estudis previs de filologia per a aplicar-hi el bagatge de competències que aporta aquest grau que ara concloem. Volem remarcar que no hauria estat possible dur a terme aquest treball sense el suport de la doctora Liudmila Navtanovich, professora d'aquesta facultat, que ha acceptat el repte de tutoritzar-lo.

Com a motivació personal, val a dir que, a l'hora de llegir, sempre m'he decantat per autors que ironitzen sobre les febleses humanes amb la intenció de denunciar-les i de provocar canvis d'actitud que ens facin millors. Aquest és un dels motius pels quals em vaig aficionar a la lectura dels relats de Sławomir Mrožek quan el vaig descobrir a les classes de l'assignatura de Literatura polonesa de la doctora Bożena Zaboklicka, professora de la Universitat de Barcelona, i traductora al català i al castellà de Mrožek, entre d'altres autors polonesos destacats.

El primer pas, previ a la realització del treball, ha estat la preparació per a traduir aquest autor polonès. Aquesta preparació ha inclòs conèixer tant com era possible l'autor i la seva obra original, a més de les traduccions ja publicades en català.

Abans de començar, també ha calgut fer la selecció dels contes per a la traducció. Per això, hem tingut en compte una sèrie de criteris de selecció dels set relats escollits.

En primer lloc, havien de ser contes que encara no s'havien publicat ni català ni en castellà amb la voluntat de no competir de cap manera amb la feina realitzada per traductors com Zaboklicka i Sagarra, sinó de col·laborar a difondre-la i d'aportar-hi un nou treball dins el procés d'aprenentatge de traducció.

Un altre criteri de selecció dels textos ha estat que fossin diferents, tant en el format, com en la temàtica. No obstant això, val a dir que tots els relats escollits tenen en comú la paròdia múrria de Mrožek que trenca normes i se'n riu, fins i tot, d'ell mateix.

En definitiva, els set contes que mostrem es componen d'un relat amb diàlegs (paròdia del consumisme), un diari personal, un relat sobre mites i costums, una mena

de faula, un informe «oficial», un text recargolat sobre la burocràcia i una carta anònima adreçada a l'autor mateix.

Cal remarcar que, en aquests textos, hi apareixen diverses referències a personatges històrics que continuen presents en l'imaginari polonès. Per tal d'integrar-los a la traducció i de facilitar-ne la comprensió, afegim aposicions sintètiques al text (tècnica d'amplificació) i un glossari final (informació basada en els recursos consultats i referenciats a l'apartat de bibliografia) amb notes més ampliades a l'Annex III que tanca aquest document.

A més, pel fet que «la literatura polonesa sempre ha estat molt lligada a la seva història» (Zaboklicka, 2003, p. 6), incloem apartats previs de contextualització de l'autor i del contingut dels relats en la història de Polònia, i també sobre la difusió de Mrozek en català i en castellà.

Quant a la base teòrica que guia aquest treball, pensem com la traductora britànica Ros Schwartz que defensa (Taube, 2018) que la traducció és un procés holístic i que la seva essència rau en el fet de capturar la veu de l'autor. En definitiva, no es tracta de traduir paraules soltes, o frases, o fins i tot paràgrafs, sinó de transmetre l'esperit de l'obra.

2. Context històric social i polític (segona meitat del s. XX)

La història de Polònia des de 1945 a 1989 abasta el període de la dominació soviètica i del règim comunista imposat a Polònia en acabar la Segona Guerra Mundial. Aquests anys es caracteritzen d'una banda per l'impuls de la industrialització, de la urbanització i de millores en el nivell de vida estàndard, però d'altra banda és el temps del terror estalinista, d'inestabilitat social, de conflictes polítics i de greus dificultats econòmiques.

La Conferència de Ialta (1945) va sancionar, amb la manipulació d'Stalin, la formació d'un govern provisional, fins a les eleccions després d'acabar la guerra. O sigui que es va instaurar el Govern Provisional d'Unitat Nacional, controlat pels comunistes, ignorant el govern polonès a l'exili, a Londres des de 1940. Amb posterioritat, a la Conferència de Postdam (juliol-agost de 1945), i cedint a les exigències d'Stalin, els aliats van ratificar el canvi de fronteres de Polònia cap a l'oest

tot aprovant els nous límits territorials polonesos entre el riu Òder i la línia Curzon¹. Després de l'Holocaust, l'expulsió de la població alemanya cap a l'oest, el reassentament dels ucraïnians a l'est i la repatriació dels polonesos de Kresy, els confins orientals (Zaboklicka, 2003), Polònia va esdevenir per primer cop a la història una nació-estat sense minories destacades. El nou govern va consolidar el seu poder mentre el Partit Obrer Unificat Polonès (PZPR) anava refermant i endurint el seu control arreu del país. En aquest context, el juliol de 1952 es va promulgar la Constitució de la República Popular de Polònia.

Després de la mort d'Stalin (1953), el desglaç a l'òrbita soviètica va propiciar una certa distensió i flexibilitat política als estats depenents de l'URSS darrere el teló d'acer. Així, a Polònia l'ala liberal dels comunistes polonesos liderada per Władysław Gomułka va accedir al poder. A mitjan dels anys seixanta van anar creixent la inestabilitat política i les dificultats econòmiques al país, que els plans trimestrals de desenvolupament no havien pogut evitar.

Aquesta situació va culminar amb la crisi política de 1968 i les protestes de 1970 amb una onada de vagues estesa per tot el territori. Els nous programes econòmics del govern basats en préstecs d'occident, que Polònia no podia retornar, van resultar en pujades de preus i en la integració de l'economia polonesa a l'economia mundial. Així, la crisi del petroli de 1973 va forçar el govern a noves pujades de preus, la qual cosa va derivar en les vagues i manifestacions de 1976, durament reprimides.

L'elecció d'un Papa polonès, Joan Pau II, (1978) va enfortir l'oposició al sistema autoritari i ineficaç de l'estat comunista. L'agost de 1980, amb una nova onada de vagues, es va fundar el sindicat independent *Solidarność* (Solidaritat) liderat per Lech Wałęsa i la tensió creixent va portar el govern de Jaruzelski a declarar la llei marcial el desembre de 1981.

No obstant això, la coincidència amb les reformes de Mikhaïl Gorbtxov a la Unió Soviètica i l'augment de la pressió d'occident, a més de la crisi econòmica, van obligar el règim a negociar. Aquestes negociacions van facilitar la participació de *Solidarność* a les eleccions de 1989, que el sindicat independent va guanyar per àmplia majoria. Aquesta victòria va originar la primera de la successió de transicions del règim

---

¹ Proposta de frontera entre Polònia i la Unió Soviètica. Rep el seu nom pel Secretari d'Estat d'Afers Exteriors del Regne Unit, Lord Curzon, el qual la va plantejar com una probable frontera de treva durant la Guerra polonesosoviètica de 1919 - 1920.

comunista i de la seva caiguda al centre i a l'est europeu. El 1990 Jaruzelski va dimitir com a president de la República de Polònia i, després de les eleccions presidencials, el va succeir Wałęsa. Així es va deixar enrera l'etapa d'aïllament dins el bloc del Pacte de Varsòvia i va començar l'evolució del país cap a la integració a Europa.

3. La literatura polonesa a la segona meitat del segle XX

L'anomenat Realisme Socialista era l'únic cànon en tots els àmbits d'expressió artística, i especialment en la literatura, permès des de 1949 fins a 1955. El nou model d'heroi i d'heroïna tenia el ferm compromís de treballar per a augmentar la producció. A més, s'accentuava tot allò que promogués la idea de progrés revolucionari.

Aleshores, segons Zaboklicka (2003), la literatura es dividia en dues línies diferenciades. D'una banda, existia la que se sotmetia dins el país als dogmes ideològics del règim comunista i, de l'altra, es va crear una literatura a l'exili lliure de la censura.

Passat el període stalinista (després de la mort d'Stalin el 1953), es va iniciar una etapa de més obertura a l'Oest que es va caracteritzar per l'augment de la sàtira en la literatura, a més de la publicació d'obres d'assaig i de poesia com a mitjà d'expressió del pensament filosòfic.

Fou en aquests anys quan Mrożek va entrar amb força en escena amb les seves obres de teatre (en destaca sobretot *Tango*, 1964) i els seus relats curts (*L'Elefant*, 1957). El seu agut humor satíric i grotesc li servia de vehicle per a expressar una filosofia de vida sobre tòpics humans que fan que la seva obra sigui atemporal.

4. L'autor i la seva obra

Sławomir Mrożek (29 de juny de 1930, Borzęcin, Polònia—15 d'agost de 2013, Niça, França) fou un dramaturg i narrador, assagista i dibuixant polonès que va destacar per la seva paròdia subtil i el llenguatge estilitzat.

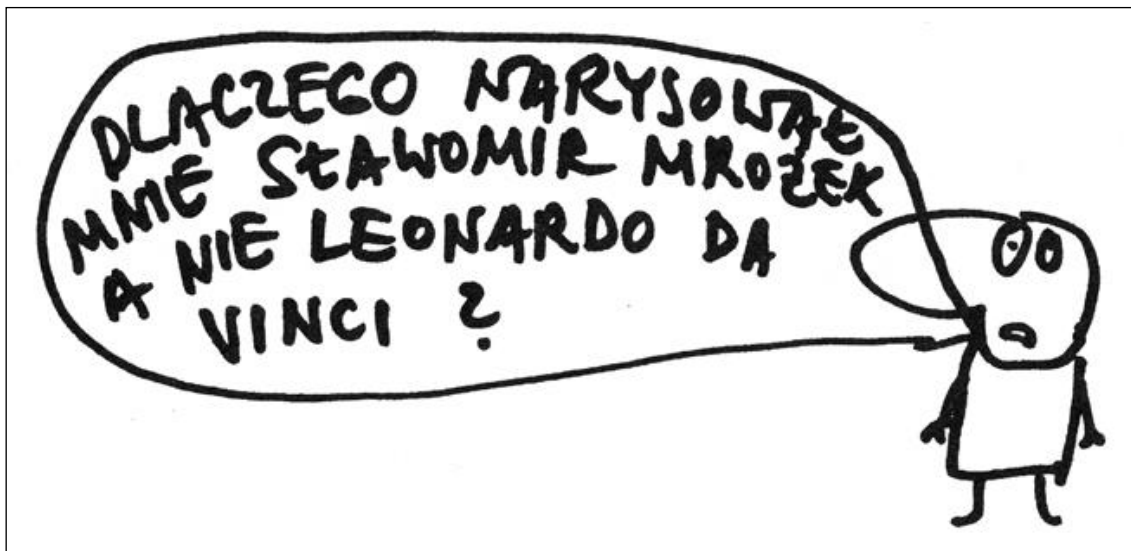
Masłon (2019) afirma que Sławomir Mrożek ha estat el dramaturg, escriptor i dibuixant polonès més rellevant al segle XX des de la postguerra. I Sagarra (2013) explica que Mrożek va més enllà del món de la literatura perquè és considerat per molts

(polonesos i europeus) «una autoritat moral, un exemple de tolerància, conseqüència i modèstia» (Sagarra, 2013, p.1).

Va començar els estudis d'arquitectura, d'història de l'art i de cultura oriental, tot i que mai no es va arribar a llicenciar. Sawicka (1996) explica que el jove Mrożek veia en el nou règim comunista un caràcter revolucionari que l'atreia, tot i que no s'hi va comprometre mai del tot. Ell mateix diu:

Per sort, en el període del meu entusiasme totalitari no he fet cap acció criminal ni excessivament abjecta. M'ha salvat la minsa capacitat que tinc d'actuar en general, recompensada per la gran capacitat d'experimentar-ho tot en la imaginació, sobre el paper. (Mrożek 1990, p. 20, a Sawicka, 1996)

Abans de donar-se a conèixer com a escriptor, va entrar al món del periodisme com a dibuixant de vinyetes satíriques i com a autor d'articles humorístics plens de jocs de paraules de situacions grotesques.

II·lustració 1²: «Per què em va dibuixar Sławomir Mrożek i no Leonardo Da Vinci?» (Mrożek, s.d.)

Segons Sawicka (1996), les primeres obres de ficció de Mrożek es van publicar els anys cinquanta, sota la censura del Realisme Socialista, després que l'autor deixés el periodisme decebut en adonar-se que només treballava pel règim. En aquestes primeres obres, Mrożek fa una sàtira del compromís polític dels escriptors i de la literatura oficial.

² II·lustració 1: Mrożek (s.d.), copyright de Diogenes Verlag AG, Zurich (1993), a Sławomir Mrożek. Barcelona (2010): Acanalado Quaderns Crema, S.A.U.

Ben aviat, als anys cinquanta i seixanta, va esdevenir una figura destacada de la literatura polonesa. Va deixar Polònia el 1963, es va establir finalment a París i l'any 1978 va adquirir la nacionalitat francesa. Més tard, i després d'haver viscut a Mèxic des de 1989 a 1996, Mrožek va tornar a Polònia i s'hi va estar uns quants anys, però el 2008 es va reestablir a França. L'autor mateix ho explica en una entrevista:

—Me fui de Polonia—dice Mrožek—en 1963 y, salvo algunas visitas esporádicas, no regresé hasta septiembre de 1996, o sea: después de treinta y tres años. Yo no tuve que marcharme, me fui porque quise. Aquí la situación era—por usar un término delicado—muy condicionante, muy estática. Yo no estaba comprometido con oposición alguna ni tampoco era ningún proscrito; al contrario, en Polonia había iniciado una rápida carrera literaria, era lo que suele llamarse un joven prometedor. Sin embargo, no quería ver mi vida coartada, no deseaba entrar a formar parte del *establishment* literario y quedarme anquilosado. (Mrožek a Sagarra, 1998, p.18)

L'agost de 1968, segueix Sawicka (1996), es va produir la invasió del territori que llavors era Txecoslovàquia per part de les tropes del Pacte de Varsòvia. Mrožek, des del seu exili, va expressar públicament la seva protesta contra el règim comunista que oprimia els estats inclosos al Pacte. En conseqüència, el govern polonès va prohibir l'obra de l'autor (representació teatral i publicació i venda de llibres) i, per tant, ja no podia tornar a Polònia. Més endavant, Mrožek va tornar a expressar la seva opinió en contra del govern polonès quan Jaruzelski va declarar la llei marcial (1981). L'autor s'hi va oposar amb la publicació de sàtires de caràcter purament polític (*Donosy: Denúncies*) a França, que després es van passar clandestinament a Polònia.

Per la seva obra, Sławomir Mrožek fou guardonat amb el premi de la Fundació Genfer Koscielski-Stiftung (1962), el Prix de l'Humor noir (1964), el Premi nacional Austríac de literatura europea (1972), el premi de l'Associació d'Escriptors Polonesos a l'exili (1984) i el Premi Kafka (1987).

Mrožek és considerat un dels escriptors europeus satírics cabdals a la segona meitat del segle XX i, com a tal, va posar en evidència la manca de sentit de molts dels esdeveniments del seu temps. La seva obra combina l'humor, la sàtira, l'enginy i situacions grotesques, i constitueix una transgressió dels sistemes polític i econòmic, tot revelant-ne tant la universalitat com els aspectes més ridículs.

En definitiva, Sławomir Mrožek ha estat i és un dels dramaturgs més representats als teatres polonesos. Ha traspassat fronteres i se'l coneix internacionalment, juntament amb autors com Beckett, Ionesco i Dürrenmatt, com a un

dels escriptors més destacats de l'absurd. Amb tot, ell insistia sovint que no se sentia gens identificat amb aquesta tendència. És més, com assenyala Sagarra (2013), Mrožek no dubtava a rebutjar que se l'inclogués dins el *teatre de l'absurd*, classificació atribuïda a Martin Esslin, crític britànic d'origen hongarès que el citava al llibre *Theater of the Absurd* (1961). En canvi, una definició més encertada ha estat la de Mihály Dés, assagista i periodista, també d'origen hongarès, a casa nostra. Dés defineix el teatre de Mrožek, diu Sagarra (2013, p.2), «amb el terme *grotesc*, en el sentit de *sàtira carnavalesca*, de *comèdia bufonesca*».

A més, els relats de Mrožek, tot i que no siguin tan coneguts com la seva obra dramàtica, el situen també com a escriptor prominent del segle XX. Val a dir que l'editor Jaume Vallcorba, citat per Sagarra (2013, p. 4), afirma que «si la brevetat és una virtut; si l'humor intel·ligent és il·luminador; si l'antidogmatisme, una qualitat moral; si la ironia és qualitat de sana distància, Mrožek és vituós, il·luminador, un sa moralista i un educador».

5. Mrožek i la literatura catalana

Com diu Sawicka (1996), l'obra de Sławomir Mrožek ens fa pensar en Pere Calders o en Quim Monzó pel seu humor universal i la seva ironia.

D'una banda, Mrožek i Calders coincideixen en molts aspectes: l'exili a Mèxic, l'humor dels seus contes, tots dos eren contistes, periodistes i dibuixants... De tota manera, aquestes semblances són circumstancials. D'una banda, seguint Sawicka (1996), Calders mostra situacions inversemblants com si fossin reals, però, de l'altra, Mrožek fa paròdies de situacions i comportaments humans quotidians amb una sàtira constant, que arriba a ser grotesca. A més, Mrožek sempre situa les seves històries a Polònia, i no pas al lloc d'exili, com sí que fa Calders.

Pel que fa a Quim Monzó, cal destacar que aquest escriptor català explica (Monzó, 1995) que quan va descobrir els relats de Mrožek el va fascinar l'agilitat de l'autor polonès. Llavors, no va parar fins que va convèncer Jaume Vallcorba de traduir i de publicar els contes de Mrožek. Monzó (1995) declara que fins i tot va escriure el conte *La bella dorment* tot fent una «pirueta» amb el relat homònim de Mrožek. Per Monzó (1995), la narrativa de Mrožek és esplèndida i valora el fet que se n'hagin

Mrozek: la sàtira com a paròdia de la realitat. Mostra de relats curts traduïts al català

publicat uns quants reculls de contes (quatre en català a Crema i deu en castellà a Acantilado). A més, afirma que cal difondre l'obra de l'autor polonès.

6. Traducció dels textos escollits

6.1. Conte 1: CUIRASSES BEN PRÀCTIQUES

Ja soc gran i en tots els meus anys de dependent de grans magatzems he vist molt gènere difícil de vendre, però tant... Quan vam obrir els paquets del darrer transport, la lluentor de metall ens va fer pensar que es tractava d'atuell d'alumini. **Qui sap què havia passat** en la distribució i com s'havia planificat. Ens van arribar quatre-centes

5 cuirasses noves, del model del segle XVI, de les que portaven els lansquenetsⁱ, soldats mercenaris alemanys d'infanteria de l'època. Pel que sembla, anaven destinades al vestuari d'algun teatre, però, encara que fos així, per què tantes cuirasses per a un sol teatre?

No hi podíem fer més. El gènere és el gènere i s'ha de vendre. **L'Eugeniusz**, un

10 company que teníem per especialista en publicitat, va encabir unes quantes cuirasses a l'aparador i va posar-hi aquests eslògans:

«A cada casa, una cuirassa»

«Un escolta per bo no passa, si no du una bona cuirassa»

«No faràs escac i mat, si no vas ben cuirassat» (consigna per als jugadors

15 d'escacs)

De moment, però, ningú no en demanava ni una. Ben al contrari, el clients se les miraven amb menyspreu, i fins i tot se'n reien. Tampoc hi van picar amb l'oferta que hi va afegir **l'Eugeniusz**, anunciant que per cada deu cuirasses que ens compressin s'emportarien de regal una **boineta típica de Cracòvia amb plomes de paó i tot**. I, si

20 se n'enduïen dotze, un estoig amb la inscripció: «**Record de Zakopane**». Mentrestant, s'acostava el temps de fer inventari i la situació començava a ser greu.

Va ser llavors que va venir un avi dient que es comprometia a vendre tot l'estoc de cuirasses a canvi d'un bullidor d'aigua per al te. Li vam acceptar la proposta.

L'avi va fer una breu reunió amb **el senyor Eugeniusz** i a l'endemà va aparèixer a la botiga a l'hora de més afluència de clients. Va anar cap al taulell i va dir **al company Eugeniusz**:

25

—Poseu-me vint cuirasses, si us plau.

—Em sap greu, però només les venem de dues en dues.

—Però jo en necessito vint.

30

—Em sap greu, n’hi ha poques.

Al primer que li va cridar l’atenció la conversa entre l’avi i el dependent va ser a un home ros d’aire pansit que tenia el nas trencat. S’hi va posar al costat tot escoltant encuriolit.

35 —Si us plau! Encara que només en siguin quinze, que tinc fills —pidolava l’avi.

—No puc, senyor meu, no puc —es disculpava el dependent negant amb el cap.

De seguida els va envoltar una petita munió de gent. Al mig, el vell, agenollat i amb llàgrimes als ulls, demanava cinc cuirasses. **L’Eugeniusz** abaixava el cap, però no cedia.

40 —On va senyora? Jo hi era primer! —va cridar tot d’una l’home ros d’aire pansit.

L’endemà, tot passant per la vora dels contenidors d’escombraries, vaig veure el ros pansit que cridava amb veu monòtona:

—**Plàstiques, elàstiques, cuirasses ben pràctiques!!!**

45 A l’hora del descans per dinar, va venir **L’Eugeniusz** corrent, sense alè i amb la corbata desmanegada, a demanar-me ajuda. La primera partida de cuirasses ja estava venuda. Hi havia clients que sortien de la botiga llunts de cap a peus, amb cascos i vestits d’acer, i amb cara de felicitat; d’altres, en canvi, només amb americana, s’escapolien amb pena, tot prometent-se que tornarien l’endemà.

50 Es va exhaurir l’estoc. Al parc i pels carrers, hi van començar a aparèixer joves amb cuirasses elegants, que quan topaven amb algun conegut li picaven l’ullet i li deien amb aire desmenjat:

—Que on la vaig comprar? No es pot dir. Cara? I tant, és clar que sí...

55 Aquell avi i jo ens vam fer amics i passàvem moltes estones fent petar la xerrada. Una vegada, mentre pescàvem al riu Vístula, vam sentir aquesta conversa:

—On va senyora? Senyora Modrzejewska?

—Als grans magatzems!

—Per què? No hi ha **re**. Ahir vaig anar-hi i vaig demanar per les cuirasses. **Re**, em sent senyora, **re de re**!

6.2. Conte 2: INFORME

Per al Cap dels Serveis d'Intel·ligència dels Estats Units d'Amèrica

Amb aquesta carta us trameto informació d'espionatge seleccionada i estrictament confidencial, que he pogut reunir gràcies a un esforç inesgotable i a la meva dedicació fidel als vostres afers, *Sir*.

Polònia fa frontera a una banda amb la mar Bàltica, és a dir, al nord. Malauradament no puc confirmar amb seguretat si la frontera al sud és amb la serralada dels Carpats, com diuen alguns dels nostres experts de la divisió del **general Andersⁱⁱ**, comandant de les tropes poloneses nomenat el 1944 pel govern exiliat a Londres. Tanmateix, els nostres agents treballen tant com poden per establir-ho del cert.

Continuem treballant, també de forma exhaustiva, per a aconseguir informació completa i fiable sobre la ubicació de Polònia segons la longitud i la latitud geogràfiques. N'hem pogut determinar un meridià, però no n'estem delm tot segurs).

Pel que fa a l'estat d'ànim de la població local, fa uns quants dies vaig veure amb els meus propis ulls una pintada en una tanca que deia: «**El Gwardiaⁱⁱⁱ, campió; l'Ogniwo, perdedor**». Hi afegeixo que abans d'ahir per dinar vaig menjar *kluski^{iv}* amb llavors de rosella i sopa de bolets.

En relació al tema de l'economia podem afirmar, sense cap mena de dubte raonable, que Polònia es troba a la meitat del **Pla sexennal^v de desenvolupament econòmic**. A més, no hi ha gaires cotxes de cavalls i fa poc em vaig barallar amb una meva coneguda. Aquesta informació es pot fer servir al *Chicago Tribune* com a prova que l'ambient combatiu és creixent a la nació polonesa. Seria desitjable que, en aquest article, s'hi inclogués la descripció de la manifestació a Varsòvia, en la qual els polonesos cridaven: «Volem Nova York! Avancem cap al Canadà! Exigim l'annexió de San Francisco a Silèsia!» (Per aquesta idea demano una paga addicional).

A més, us prometo el reclutament d'uns dos milions de joves (amples d'espatlles i estrets de cintura) que portaran a terme un sabotatge a Polònia. I, per si en són pocs, n'hi afegiré uns sis o set milions més. Malgrat tot, em fa por n'hi hagi uns quants amb dents postisses o alguns de camacurts.

Recomano que aquest informe es trameti amb la més estricta precaució. O sigui que l'envio a través d'una frontera verda (amb poca vigilància) mitjançant una persona

Mrozek: la sàtira com a paròdia de la realitat. Mostra de relats curts traduïts al català

de confiança, que portarà una boina de Cracòvia amb una cinta ampla. L'informe anirà amagat a la cinta. Contrasenya: «Doncs, a la merda aquest fill de puta», citació de *L'annualitat* d'Aleksander Fredro^{vi}, el gran dramaturg polonès del segle XIX.

35   Notícia de darrera hora: fa prou bon temps. Glaçades.

Cordialment:

Agent 6/I/1953, Sławomir Mrozek

6.3. Conte 3: DEL DIARI D'EN PIOTR

16/12/1950

Ja comencem. Avui ha vingut l'oncle, germà del pare. Al vespre s'han tancat tots dos a l'habitació. Han apagat tots els llums i només hi han deixat una espelma encesa. Per l'escletxa de la porta se sentien paraules soltes: «...Problema... estimat Franciszek... cal que... ho hem de fer...» Ho sabia, a casa nostra, el Nadal serà complicat.

17/12

El pare n'està preparant alguna. D'un temps ençà, a la seva tauleta de nit, hi té un llibret informatiu titulat *Sobre la desforestació en les condicions climàtiques actuals*.

18/12

El pare ha portat una destrat a l'hora de sopar. S'ha tret l'armilla. Ha cridat: «hi-ha!» I ha fet giravoltar la destrat uns quants cops. Després ha doblegat un braç i s'ha arremangat la màniga. Tot mirant-se els bíceps, ha afirmat: «Com una pedra».

19/12

Ja ho he aclarit tot. En tornar de l'escola, el pare m'ha cridat al seu despatx.

—**Piotr, fill meu**—m'ha dit— el teu oncle m'ha donat una informació d'importància cabdal. Saps què?, els arbres de Nadal que venen als **supermercats estatals** estan corcats. Els han infectats expressament. L'objectiu és clar: ve't aquí, la nit de Nadal, la família a taula pel sopar, i els corcs saltant de l'arbre. Amb un xiulet molt fluix es llancen als presents i se'ls mengen en un tres i no res. És esgarrifós, **fill**, esgarrifós!

S'ha calmat una mica i ha continuat més tranquil:

—**Piotr**, depèn molt de tu. Cal que evitem aquesta fi terrible. Anirem al bosc a buscar un arbre, ja ho tinc tot a punt.

Quan li he fet notar que amb això no pagarem ni un cèntim per l'arbre de Nadal, però que ens saltarem les normes i farem malbé el bosc, el pare hi ha afegit:

—**Fill meu**, les lleis no li manaven pas al príncep **Józef Poniatowski^{vii}**, **que, quan lluitava per la independència polonesa**, es llancés al riu Elster, però ho va fer i, a més, tot dient: «Déu m'ha confiat l'honor dels polonesos i només a ell, l'hi lliuraré».

O sigui que no en parlem més. Demà anirem a buscar l'arbre de Nadal.

20/12

Cau aiguanau des de matinada. Ens hem llevat poc després de mitjanit. Ens hem emportat tascons, destrals, serres... El pare ha dit que costaria d'arribar al bosc de Wolski^{viii} sense passar desapercebuts, tan carregats com anàvem. Tanmateix, se n'ha
35 empescat una de bona. És a dir que, per passar per les afores, hem anat amb tren a Kocmyrzów, ben bé a l'altra banda de Cracòvia. Des d'allà, i per no deixar cap rastre, hem anat caminant per un trencall cap al bosc de Wolski. Avui fem nit en una barraca abandonada.

21/12

40 El pare s'ha mirat un arbre petit de fulles punxegudes i li ha clavat un cop de destral. Llavors hem començat a tallar el tronc, però ha resultat que no era cap avet. Hem anat a buscar-ne un.

22/12

45 Ja el tenim. Tornem. El pare porta l'avet amagat a sota l'abric i té la intenció de tornar per Kielce^{ix}. Però no pot parar de gratar-se (a causa de les fulles punxegudes), cosa que crida l'atenció dels vilatans. No podem tornar per Kielce.

23/12

50 El pare ha tingut una altra idea. De jove va llegir molt sobre la vida dels raiers i ha decidit d'utilitzar alguns dels seus mètodes. Ha tornat a la ciutat i s'espera a la riba del Vístula. A mi, m'ha encarregat de portar l'arbret surant pel corrent del riu.

N'estic fart. Al cap i a la fi soc un home, oi? He dut l'avet a una de les llars d'infants, n'he comprat un altre a la plaça del Mercat i he fet una aportació d'uns quants diners al fons de protecció forestal. Després he tornat a casa.

*

55 Fragment de la carta de la mare d'en Piotr a la seva germana:
Estimada!

*Tot el Nadal se'ns ha anat en orris. A més, sembla que haurem de treure de casa l'avet que en Piotr va comprar a la plaça del Mercat. En Franciszek encara s'està assegut a la riba del Vístula. Tinc la feinada de portar-li el menjar. Sempre que el
60 provem de convèncer de tornar a casa, respon: Per què? Perquè se'm mengin els corcs?...*

6.4. Conte 4: D'UN CARGOL DE PEGA

Fa ben bé un parell de milions d'anys, com sabem, a les terres que després s'anomenarien Silèsia, hi havia boscos enormes, falgueres i diversitat de plantes de grans dimensions. Justament llavors va ser quan es van trobar dos cargols petits. L'un va dir a l'altre:

5   —**Em fas riure només de veure't. Vas molt a poc a poc. Ets massa lent, fins i tot per ser un cargol.** No fas ni dos metres al dia.

          —Què? —li va respondre l'altre— Te'n rius, de mi? Doncs, mira't a tu mateix! Què dius de dos metres? Per a tu, un metre i mig al dia, i això ja és massa. T'arrossegues més a poc a poc que si fossis al seguici d'un enterrament. No sembla ni
10   que et moguis. Ets la nostra vergonya! És per culpa teva que ens anomenen cargols!

          De mica en mica, les paraules s'anaven fent més agres.

          —**Tu, iaio!** —va dir el primer— **què dius de dos metres?** Amb prou feines n'arribes a fer mig i ja et quedes sense alè. Una bona marieta et passarà al davant. Què una marieta! Quan fa pujada, fins i tot l'herba creix més de pressa i sempre t'atrapa!

15   —Però, què dius! —va contestar l'altre— Des que et conec, que sempre has estat al mateix lloc. Em sembla que no t'has mogut mai d'aquí!

          —Però, què dius! —va cridar el primer— Fem una aposta! Ara anirem en sentits oposats. El primer que perdi de vista l'altre és el més lent i, per tant, perd.

          —D'acord —va acceptar l'altre.

20   I així es van separar. Per descomptat, tots dos van decidir que, en cas de perdre, no admetrien mai la derrota davant de ningú. Van anar tirant durant uns quants anys, fins que una vegada va fer un ventada terrible, una d'aquelles que encara avui no ens podem ni imaginar, i va assolir la part del bosc on hi havia els cargols. Després hi va haver terratrèmols i les capes de troncs dels arbres van caure i es van enfonsar sota terra;
25   i s'hi van convertir lentament en **carbó**. Els nostres dos crustacis s'hi van quedar enganxats a les vetes.

          Us penseu que aquí s'acaba aquesta història i que cap d'ells va guanyar l'aposta? No, de cap manera. L'aposta la va guanyar el primer. Els miners el van extreure amb el **mineral**. Encastat en un tros **d'aquell carbó** i carregat en un vagó de tren de
30   mercaderies, va fer un viatge pel país tan llarg i tan ràpid com no havia somiat mai.

En canvi, el segon cargol encara continua immòbil en una capa negra **de roca sedimentària**.

Doncs, ja ho veieu, el segon cargol està de pega. Es troba a la zona de la mina «Polska», a la qual encara no li toca el seu pla* de desenvolupament econòmic^x. En
35 canvi el primer cargol va anar a raure a la zona de més explotació de la mina «Eminència».

*Primer trimestre de 1953

6.5. Conte 5: BURROCRÀCIA

Vet aquí que una vegada, el fill d'un buròcrata havia d'escriure un text per a l'escola sobre Tadeusz Kosciuszko^{xi} i li va demanar ajuda al seu pare. El vell buròcrata s'ho va agafar tan a pit que gairebé va redactar tot el text ell sol.

De primer, abans que el pare el corregís, el text feia així:

5   «Tadeusz Kosciuszko va arribar en secret a Cracòvia el març de 1794 per posar-se al comandament de la rebel·lió. Va jurar el càrrec a la plaça del Mercat de la ciutat. Els camperols, els burgesos i la petita noblesa van respondre a la seva crida i es van unir a la revolta. Després de la victoriosa batalla de Raclawice, Tadeusz Kosciuszko va proclamar el Manifest de Polaniec^{xii}, amb el qual es prohibia als hereus dels terratinents

10   que perseguissin els camperols. L'actitud revolucionària de Tadeusz Kosciuszko li va comportar l'enemistat de la noblesa, raó per la qual el Consell Suprem no li va permetre que les seves posés al capdavant de les forces a la batalla de Maciejowice contra l'exèrcit tsarista. Per aquest motiu, Tadeusz Kosciuszko va perdre aquesta batalla i hi va resultar ferit».

15   No obstant això, després de les correccions del vell buròcrata, el text va quedar d'aquesta manera:

      «El ciutadà Tadeusz Kosciuszko va arribar a la ciutat de Cracòvia el març de 1794 i, com que no s'havia inscrit a l'oficina regional pertinent, no va obtenir la targeta d'empadronament. El 24 de març de 1794 va jurar el càrrec de primer secretari de la

20   revolta. Va obrir el seu despatx a la plaça del Mercat, Cracòvia, sense horari fix. Va portar a terme una campanya d'allistament entre els camperols i la noblesa obrera mitjançant **edictes proclamats de viva veu**. Després, en primera instància, va guanyar el judici de Raclawice i va organitzar una oficina de personal segons el que s'anomenava Distribuïdor de *Polaniecki*. Tanmateix, a causa de la negligència de les

25   autoritats responsables de l'àmplia i exhaustiva acció «O» (pàtria) i l'acció de compra de directors i ponents d'origen terratinent, duta a terme intensivament per part de l'especuladora tsarina Caterina II, així com pel sabotatge de les necessitats previstes pel departament de subministrament, es va fer evident la manca de formularis, cosa que a la sessió inicial a prop de Maciejowice va tenir com a resultat la destitució de Tadeusz

30   Kosciuszko i la seva penalització amb una multa de ferides amb talls d'alta consideració. A més l'oficina mateixa va ser liquidada».

I com ens podia estranyar que li posessin mala nota al pobre fill del buròcrata?

*

Una vegada hi havia una parella, en Jan i la Malgorzata, a qui anomenaven amb
35 els diminutius Jasie i Malgosia. A causa de certs malentesos, que no detallaré perquè no
tenen cap mena d'importància per mi, van anar al bosc, al «Cafè **Baba-Iaga**», que en
aquell temps esnobs i ciclistes en deien «Cafè **Baba-Jaga**». Com a resultat d'una intriga
de la Baba Iaga, una dona gran degenerada, els van tancar a la garjola. A continuació, la
Baba, aprofitant-se del consumisme latent dels joves, va exigir a en Jan un «certificat de
40 corrupció» emès per l'oficina regional pertinent. En Jan i la Malgorzata, ignorants com
eren, van aconseguir el certificat pertinent després de grans esforços a la seva oficina
regional. Llavors, la Baba, que era formalista, i actuava sobretot amb males intencions,
els va exigir un certificat testimonial de maduresa, un de pobresa i un altre de bona
conducta. Després de molts entrebancs i de falsificar-ne un, en Jan i la Malgorzata van
45 aportar aquells certificats testimonials. Tot i això, es donava el cas que encara els
mancaven fitxers adjunts de petites imatges del volcà Fuji-Yama. Després d'una cerca
acurada i exhaustiva es va eliminar aquesta deficiència.

A més, la Baba els requeria altres documents que en Jan i la Malgorzata també
van lliurar en un temps relativament curt. Entre aquests documents hi havia el certificat
50 de participació en competicions hípiques, el certificat testimonial de propietat de **Sokole**
Oko^{xiii} i la partitura no escrita d'una sonata de Beethoven, amb el segell d'una oficina
de PKP (la xarxa polonesa de ferrocarrils).

A capdavall, per a completar tots els certificats i documents, tan sols els
mancaven els extractes de registres i els certificats de ciutadania, rellevants per
55 descomptat, emesos a les oficines pertinents. En Jan i la Malgorzata van dedicar la seva
vida a l'objectiu d'obtenir els documents i la Baba Iaga va morir de vella tot esperant-
los en va. Hi ha qui diu que va patir la mort d'una autèntica buròcrata, ensopgant de nit
amb les seus propis formularis.

Damunt la làpida de la seva tomba, s'hi va col·locar una enorme carpeta de
60 marbre que encara atrau l'atenció de molts turistes.

6.6. Conte 6: MITES

Quan Odisseu i els seus amics van atracar en un illot rocós, es pensaven que no hi trobarien ningú. Malauradament, a l'illot, hi vivia **el terrible Ciclop, un gegant** d'un ull que hi pasturava els seus ramats. Una cova a la roca li feia de vivenda, on coïa el seu menjar fastigós. Va capturar els supervivents i els va tancar a la cova per anar-se'ls
5 cruspint més endavant. No obstant això, Odisseu va aconseguir amb molt de seny guanyar-se la confiança del Ciclop, que ben aviat li va encomanar la feina de servir a taula. Des de llavors, li havia de servir el vi i el rostit. Va amagar-li, però, el seu nom i li va mentir dient que es deia «Company» i de cognom, «Serveix». Més tard, Odisseu va alliberar els seus companys presoners i va fugir amb ells cap a mar obert, havent tancat
10 el Ciclop borratxo a la cova. Llavors, quan el fill del Ciclop tenia gana, cridava davant la caverna demanant menjar. El vell Ciclop, creient erròniament que el seu fill volia saber el nom i cognom del fugitiu, cridava amb força: «Company Serveix!» El petit Ciclop anava demanant menjar fins que es va morir de fam.

Aquesta història es va fer molt popular i ha perdurat en alguns costums de la
15 gent fins a l'actualitat. I avui dia, pot passar per exemple que un cambrer, quan se li demana que serveixi un o un altre plat, respongui: «Company Serveix».

*

Mendelei, rei de Beòcia, va ser un dels grans herois de l'antiguitat. Diuen que cada matí, abans de banyar-se, solia pensar: «Aquest serà un nou dia per a la meva
20 estimada pàtria». Va participar en moltes guerres victorioses i fou un marit i un pare exemplars. Una vegada, mentre perseguia l'enemic, va portar els seus cap a un desert d'arena i sense aigua, tot envoltat d'enemics. La primera fletxa li va traspasar el pit. Jeia ferit a la vora d'un penyal, lluny de l'enrenou de la batalla. Però ni el patiment no va poder apartar-lo dels afers del país.

25 —Com va la batalla? —preguntava als seus comandants.

—Va fent —li responien.

Mentrestant, la batalla acabava amb victòria enemiga.

—Com va la batalla? —continuava demanant el ferit Mendelei sense saber què passava.

30 —Va fent —li responien, mirant d'estalviar-li les males notícies. I així van continuar fins que va morir per les ferides i de set.

Aquesta situació, tot i que amb una lleugera variant, ha persistit fins avui. Sovint ens trobem que, a la pregunta: «Què se n'ha fet, de la meva cervesa?», el cambrer respon: «Va fent».

35

*

Una vegada, un famós corsari alexandrí portava quinze talents d'or al seu armador. Però Posidó, encès d'ira, provocà una onada tan forta que feu balancejar el vaixell i els quinze talents d'or caigueren a l'aigua. El famós corsari es mirà el mar, s'hi estaven ofegant quinze talents. Se'l tornà a mirar, i els quinze talents queien i queien.

40

Se'l mirà per tercer cop, i els quinze talents s'hi enfonsaven cada vegada més.

Hi ha forces d'origen llegendari que semblen vives! No us ha passat mai que, en portar el compte, el cambrer us diu:

—Són quinze cèntims.

6.7. Conte 7: ANÒNIM

Senyor *Sorrutek*!

Et plantejo aquesta pregunta: amb quin esperit **edduques** els teus fills? Els cries amb l'ànima dels nostres avantpassats, autènticament democràtica i polonesa? Oi? O, tan bon
5 punt s'aixequen del bressol, ja els intoxiques amb el verí de la ciutat industrial de Nowa Huta^{xiv}? No et mous ni un pèl, de tan petrificat com estàs.

Ah, però si no en tens, de fills. Tens monstres! Això és el que pensa tot polonès de debò, dels d'abans de la guerra, no pas com els del camp. Això que escrius als diaris ens recorda els atamans^{xv} polonesos, els caps militars dels cosacs, a qui has traït. Ves
10 amb compte, no perdis la mà ficant-te on no et demanen. Si fossis un polonès com cal, coneixeries la llegenda del noi que va perdre la mà perquè pegava la seva pròpia mare. La mà sobreeixia de la seva tomba i la gent hi ensopegava. Tu també pegues la teva mare, com és tradició, autènticament polonesa, però no de la gent del camp.

No ets el famós Slawomir, sinó un babau pretensiós. No llancis escopinades
15 cap a Amèrica! No tens ni idea de com n'és de bo aquest país. Si haguessis vist la pel·lícula *Jesse James* o *City of Crime*, ho sabries. Però, és clar, no en mires, d'aquestes, només vas a veure pel·lícules no catòliques. Ni tampoc no escupis el teu verí a Truman, perquè és un polonès de debò.

Per què provoques gangrena a la joventut amb aquestes fàbriques, senyor
20 Slavòmit! Vosaltres feu anar els joves polonesos cap a aquesta *Nowa Huta* per tenir-hi fills! Però no us en sortireu! Ja sabem perquè ho voleu! Després portareu aquesta fillada en massa als voluntaris xinesos. Tothom sap que els nostres nois i noies són els millors! Tot això ho feu d'amagat! Obriu uns forns tan grans en aquesta *Nowa Huta*, i en voleu treure acer! Però estem a l'aguait! No n'obrireu cap, de forn, només hi teniu brases. No
25 fareu pansir la flor de la joventut polonesa sota la coberta d'uns forns enormes!

Tu no ets l'amic Mrozek, sinó el nostre enemic! Has escrit que abans de la guerra hi havia fàbriques, que funcionaven per tot arreu, però jo et dic que no n'hi havia cap! Què feies, tu, abans de la guerra? Res! En canvi el meu cunyat tenia una fàbrica petita. I doncs, qui ho deu saber més bé, ell o tu, senyoret Malamic!

30 Sí, ja ho sabem que et vas allistar, el 1914 et vaig veure a Kíev. També sabem que no t'agrada la princesa anglesa i que dius que té les cames gruixudes. No t'agrada res d'Anglaterra. Tu sí que les tens massa molsudes, senyor Grassek!

Ets un escriptor de pa sucat amb oli. Llegim els teus acudits, però no els entenem gens. Ets un gamarús! No coneixes els Krupp^{xvi}, oi?

35   Ja cal que resis i que no escampis més verí.

Un comunista autèntic

7. Problemes de traducció i justificació de les solucions adoptades

Per tal d'abordar el comentari sobre els principals problemes i dificultats de traducció i la justificació de les solucions que hem adoptat per a cada cas, sembla que el més adequat és fer l'anàlisi en primer lloc de qüestions generals de la traducció del polonès al català comunes a tots els textos originals escollits. En segon lloc, comentem els aspectes que tenen una relació més directa amb l'estil satíric de Sławomir Mrożek perquè presenta problemes de traducció específics.

Cal remarcar també que, segons Nord (2009), en teoria de la traducció cal distingir entre problemes i dificultats (que els diccionaris solen presentar com a sinònims) perquè els problemes de traducció són «inter-subjectius i generals», i, en canvi, les dificultats de traducció són «subjectives i individuals». No obstant això, considerem que aquesta distinció és poc clara en el cas de la traducció dels contes d'un autor com Mrożek, la sàtira del qual dona lloc a diverses interpretacions. Per tant, en la nostra anàlisi no distingim a la pràctica entre els conceptes de problema i dificultat. O sigui que parlem de problemes extralingüístics i de problemes lingüístics, seguint la classificació de Molina i Hurtado (2002).

Per a cada exemple que comentem i indiquem els termes del TO (Text Original) i la solució corresponent adoptada per al TM (Text Meta). A més, hi incloem la localització d'aquests termes (el número de conte i el de línia) i també els destaquem en negreta als textos.

7.1. Qüestions generals de la traducció del polonès al català

7.1.1. Problemes extralingüístics

7.1.1.1. Referències culturals i geogràfiques poloneses

Exemples:

- TO. Conte 1. Línia 17. «*czapeczkę krakowską z pawim piórem*»
Referències culturals poloneses i amb l'ús del diminutiu.

- TM. Conte 1. Línia 19. «boineta típica de Cracòvia amb plomes de paó i tot»
  - La traducció literal de *czapeczka* seria gorra, o gorreta, però de fet s'assembla més a una boina. Per tant, en fem una adaptació i conservem el diminutiu en català, perquè en aquest cas es busca l'efecte còmic.
- TO. Conte 1. Línia 18. «*Pamiqtka z Zakopane*»: Referències geogràfiques poloneses, lloc turístic de muntanya
  - TM. Conte 1. Línia 20: «Record de Zakopane».
    - Descartem l'opció d'afegir-hi una aposició explicativa, com podria ser «la ciutat polonesa de muntanya». No cal perquè ja s'entén que es tracta d'un lloc turístic i, a més, Polònia ja comença a ser coneguda.
- TO. Conte 2. Línia 14. «Gwardia – pany, Ogniwo – dziady»
  - TM. Conte 2. Línies 15-16. «El *Gwardia*, campió; l'*Ogniwo*, perdedor»
    - Noms d'equips de futbol, molt coneguts a Polònia. Mantenim els noms amb l'article i l'atribut, a més de buscar la rima, encara que no sigui la mateixa de l'original. Dona idea que es tracta d'equips esportius de futbol i sembla que siguin populars. Els guions del polonès, aquí, representen el verb copulatiu, que també elidirem amb una coma. A més introduïm una entrada al glossari. També hi veiem l'efecte còmic de Mrožek.
- TO. Conte 2. Línia 15. «*kluski z makiem i zupę grzybową*»
  - TM. Conte 2. Línia 16-17. «*kluski* amb llavors de rosella i sopa de bolets.»
    - Noms de plats típics polonesos. Hi deixem la paraula original *kluski* perquè no té un terme equivalent prou acurat en català (al diccionari: fideus). Introduïm una entrada al glossari amb una explicació aclaridora.
    - Mrožek Trenca el text formal! Les frases elaborades en registre formal per a un informe oficial es combinen amb frases curtes que parlen de fets personals i de la vida quotidiana. EFECTE MROŻEK!

- TO. Conte 1. Línia 5. «*landsknechtów*»: Referències històriques i culturals poloneses.
  - TM. Conte 1. Línia 5. «lansquenets», en català.
    - Incloem una referència explicativa al glossari, a més d'una aposició al text: «soldats mercenaris alemanys d'infanteria de l'època.»
- TO. Conte 2. Línia 17. «*Plan sześćioletny*»
  - TM. Conte 2. Línia 19. «Pla sexennal de desenvolupament econòmic.»
    - Referències històriques i culturals poloneses. Hi aportem el context històric mitjançant una aposició i una entrada al glossari que amplia la informació del context.
- TO. Conte 3. Línia 16. «*handel uspołeczny*»
  - TM. Conte 1. Línia «supermercats estatals»
    - No hem trobat un terme exacte, però «supermercats estatals» és el que s'acosta més a la idea que en l'època comunista els supermercats estaven nacionalitzats i els dirigia l'estat.
- TO. Conte 7. Línia 36. «*socyalista*»
  - TM. Conte 7. Línia 35: «comunista»
    - Context: diferència de significat del terme «socialisme» a Polònia. Aquí, identifiquem aquest significat amb el terme «comunisme».

7.1.1.2. Referències a personatges històrics polonesos

Cal remarcar que els personatges històrics que cita Mrozek en aquests contes són molt presents a l'univers cultural popular polonès. Per tant, hem d'aportar informació que permeti als lectors catalanoparlants de comprendre aquestes referències i que, per tant, s'entengui la sàtira que s'hi amaga. En general, contextualitzem els termes que fan referència a personatges històrics polonesos amb aposicions explicatives tan sintètiques com es pugui per tal de no carregar massa el text, però mirant que sigui entenedor. A més, introduïm explicacions més completes al glossari, que incloem a l'apartat de l'Annex III d'aquest treball i que hem elaborat segons les fonts consultades, que consten

a l'apartat novè de Referències bibliogràfiques d'aquest treball.

Exemples:

- TO. Conte 2. Línia 9. «*Andersa*»
  - TM. Conte 1. Línia 8. «General Anders, comandant de les tropes poloneses nomenat el 1944 pel govern exiliat a Londres.»
    - Contextualitzem amb una aposició sintètica, mirant de no carregar massa el text i afegim una explicació completa al glossari.
- TO. Conte 3. Línia 25. «*Józef Poniatowski*»: Context cultural, conegut popular polonès:
  - TM. Conte 3. Línia 27 i 28. «Józef Poniatowski, que, quan lluitava per la independència polonesa...»
    - Hi afegim una subordinada explicativa que doni una idea sobre el personatge i la situació que explica el pare en aquest conte.
- TO. Conte 5. Línia 2. «*Tadeusz Kościuszko*»
  - TM. Conte 5. Línia 2. «Tadeusz Kosciuszko»
    - Referència personatge històric rellevant i molt conegut a Polònia. Solució: Explicació mínima al text i ressenya al Glossari.

7.1.2. Problemes lingüístics

7.1.2.1. Puntuació

Exemples:

- TO. Conte 1. Línia 3. «*Tymczasem – diabli wiedzą*»
  - TM. Conte 1. Línia 3. «Qui sap què havia passat...»
    - El guió, en polonès myślnik, pot tenir diverses aplicacions. En aquest cas, es pot interpretar com una coma en català que introdueix una frase explicativa. A més, hem optat per utilitzar una frase que expressa la mateixa idea.
- TO. Conte 4. Línies 4-5. «– *Śmiać mi się chce, jak patrzę na ciebie. Strasznie*

powolutku chodzisz. Nawet jak na ślimaka – to za wolno...»

- TM. Conte 4. Línies 5-6. «—Em fas riure només de veure't. Vas molt a poc a poc. Ets massa lent, fins i tot per ser un cargol...»
- El guió té usos molt diferents en polonès i en català. En els diàlegs en català s'escriu ben al costat de la primera paraula que l'introdueix, però en polonès es deixa un espai abans i després del guió. A més, en català, el guió va unit als verbs *dicendi* que emmarca. En canvi, en polonès, el guió va unit al text del discurs directe. Quant als verbs *dicendi*, en polonès es repeteixen sense problemes, però en català s'han d'anar variant per tal que el text no resulti repetitiu.

7.1.2.2. Ortotipografia

Exemples:

- TO. Conte 5. Línia 2. «*Tadeusz Kościuszko*»
  - TM. Conte 5. Línia 2. «Tadeusz Kosciuszko»
  - En la traducció, adaptem al català els caràcters de l'alfabet polonès (ą, ę, ł,ń, ś, ć, ż, ź) escrivint el caràcter més proper de l'alfabet llatí, però amb l'excepció, al comentari del treball, del nom i cognom de l'autor dels textos que traduïm: Sławomir Mrożek.
- TO. Conte 5. Línia 8. «*Polaniecki*»
  - TM. Conte 5. Línia 8. «Polaniecki»
  - Ortotipografia: caràcters del polonès, adaptats al català, excepte el nom i cognom de l'autor.

7.1.2.3. Gramàtica

Exemples:

- TO. Conte 3. Línia 2. «*Dzisiaj przyjechał...*»
  - TM. Conte 5. Línia 2. «Avui ha vingut...»
  - Les formes verbals formes verbals (verbs amb preposició, aspecte verbal perfectiu/imperfectiu, concordança present/passat) tenen

significats i usos diferents en polonès i en català. En aquest cas, el verb amb preposició *przyjechać* vol dir *venir, arribar...* Al text polonès, aquest verb està en passat i pel context que ens dona l'adverbi temporal *dzisiaj* (avui), en català utilitzem el perfet d'indicatiu: «ha vingut». De tota manera, en català, perdem la informació de «com» ha vingut, que el polonès *przyjechać* sí que especifica (literalment, vol dir venir o arribar amb un mitjà de transport, amb un vehicle...).

- TO. Conte 6. Línies 2-3. «*straszliwy Cyklop, jednooki olbrzym*,»
  - TM. Conte 6. Línia 2. «**el** temible Ciclop, **un** gegant»
    - La inexistència de l'article en polonès ens obliga a decidir en cada cas quines de les opcions adoptem en català: sense article, l'article definit o l'indefinit. Prenem la decisió en cada cas segons el context de la frase original

7.1.2.4. Sintaxi

Exemples:

- TO. Conte 1. Línies 20-23. «*Wtedy właśnie zgłosił się do nas staruszek, który w zamian za udostępnienie mu kupna czajnicka do herbaty podjął się sprzedać cały zapas półpancerzy. Propozycja została przyjęta.*»
  - TM. Conte 1. Línies 22-23. «Va ser llavors que va venir un avi dient que es comprometia a vendre tot l'estoc de cuirasses a canvi d'un bullidor d'aigua per al te. Li vam acceptar la proposta.»
    - La traducció literal d'aquesta oració quedaria poc clara en català i la sintaxi no seria correcta. Aquesta traducció literal seria:
«Va ser llavors quan ens va venir un avi **que** a canvi de proporcionar-li la compra d'un bullidor d'aigua per al te es **va posar** a vendre tot l'estoc de cuirasses. La proposta **va ser acceptada**.»
    - Canvis d'ordre dels components dins l'oració composta de subordinada de relatiu.
Atenent a l'ordre natural de l'oració composta en català, i per fer-la

més entenedora, ens fixem en el significat global del paràgraf. Per tant, col·loquem el verb corresponent a continuació del pronom relatiu.

➤ Concordança de les formes verbals.

A més, cal fer un canvi de la forma verbal en passat d'aspecte perfectiu de l'original per l'imperfet (es comprometia), que s'adiu més amb el missatge.

➤ Canvi de la forma passiva a activa.

En polonès, la forma passiva és molt habitual, però en la traducció fem el canvi a la forma activa, més natural en català.

7.1.2.5. Lèxic

Exemples:

Diminutius

- TO. Conte 1. Línia 20. «*Staruszek*»
  - TM. Conte 1. Línia 20. «avi»
    - La freqüència d'ús dels diminutius en la llengua polonesa constitueix un dels aspectes més complicats de la traducció al català.
    - En polonès, els diminutius hi apareixen sovint i poden tenir significats diferents. A més, no es fan repetitius, però en català els restringim molt més perquè no sonarien naturals.

En aquest exemple, la traducció literal seria «vellet», però en català n'hem de fer l'adaptació a la forma més natural «avi», que és respectuosa i es pot aplicar a una persona gran, sense que hi tinguem relació de parentiu.
  - TO. Conte 1. Línia 21. «*czajnicka*»
    - TM. Línia Conte 23. «bullidor»
      - Aquest cas de diminutiu és un dels que són molt habituals en la llengua polonesa, però que en català hem d'evitar perquè no soni «cursi».

- TO. Conte 3. Línies 15 i 19. «Piotrusiu»
  - TM. Conte 3. Línies 16, 20, 23 i 27. «Piotr, fill, meu», «Fill», «Piotr», «fill, meu»
    - Vocatiu amb diminutiu hipocorístic que denota afecte, aquí, d'àmbit familiar. En català mantenim el nom polonès sense el diminutiu, però hi podem afegir paraules que també hi donin un toc afectiu: fill, fill meu...

Repetició de mots

- TO. Conte 4. Línies 24, 28 i 30. «*węgiel... węglem... węgla... węglowej*»
  - TM. Conte 4. Línies 25, 29 i 31. «carbó... el mineral... d'aquell carbó... de roca sedimentària.
    - Repetició de la paraula carbó. En polonès, la declinació fa que no soni repetitiu, però en català cal buscar sinònims o recursos anafòrics (determinants, pronomes...)

Formes col·loquials

Adaptem les formes col·loquials a les que poden ser equivalents en català col·loquial i les marquem en cursiva perquè no són normatives.

- TO. Conte 1. Línia 55. «*Tam nic nima!... Nima, słyszała pani? Nima, nima!*»
  - TM. Conte 1. Línies 57 i 58 «No hi ha *re*... **Re**, em sent senyora, *re* de *re*!»
    - En polonès, el terme correcte seria «*nie ma*», que en català vol dir que no hi alguna cosa o alguna persona. En aquest diàleg, podem utilitzar la paraula col·loquial *re* (en cursiva al text traduït), en comptes de la normativa «res».
- TO. Conte 4. Línia 11. «— *Ty dziadu! — powiada ten pierwszy — co tam dwa metry,...*»
  - TM. Conte 4. Línia 12. «—Tu, *iaio!* —va dir el primer— què dius de dos metres?»

- En aquest diàleg, en què els dos personatges (personificació de dos cargols) es van provocant l'un a l'altre, utilitzem la forma col·loquial «iaio» que s'adapta al significat i funció de l'original.

7.1.2.6. Fraseologia

Exemples:

- TO. Conte 1. Línia 3: «*Tymczasem – diabli wiedzą*»
  - TM. Conte 1. Línia 3: «Qui sap què havia passat...»
    - Expressió que vol dir que no se sap alguna cosa, que no ho sap ningú. Per mantenir el to de la narració, adaptem l'expressió
- TO. Conte 1. Línia 8. «*Nie było jednak rady*»
  - TM. Conte 1. Línia 9. «No hi podíem fer més»
    - Expressions equivalents en català: no hi ha res a fer, no té remei, no hi s'hi pot fer més... Pel sentit de la situació, sembla que la solució més adequada és «No hi podíem fer més», volent dir que sí que hi fan alguna cosa: vendre el gènere.

7.2. Qüestions específiques sobre l'estil literari de Mrozek

Lèxic

- TO. Conte 1. Línia 40. «*Plastyczne, elastyczne, półpancerze praktyczne.*»
  - TM. Conte 1. Línia 44. «—Plàstiques, elàstiques, cuirasses ben pràctiques!!!»
    - Les cuirasses no són plàstiques (en el sentit de moldejables) ni elàstiques. Es tracta d'un oxímoron que mantenim en la traducció atenent a l'efecte desconcertant que provoca l'autor.
- TO. Conte 5. Títol: «*Biurokratyia*»
  - TM. Conte 5. Títol: «*Burrocràcia*»

- Paraula composta creada per l'autor per a titular aquesta sàtira de la burocràcia a partir dels mots *Biurokracja* (burocràcia) i *tyl* (esquena, darrere...). O sigui que també l'adaptem i hi utilitzem una paraula que no és normativa (burrocràcia), però que es fa servir en català col·loquial per ironitzar sobre la burocràcia: efecte Mrožek!
- TO. Conte 5. Línia 20. «*Urgensów ustnych* »
  - TM. Conte 5. Línia 22. «edictes proclamats de viva veu»
    - *Urgens* és una paraula en desús que antigament es referia per definició a una advertència que es feia pública per escrit.
En aquest cas, Mrožek hi fa un doble joc. D'una banda, fa servir una paraula que no es coneix popularment i, de l'altra, la qualifica amb l'adjectiu *ustnych* (oral), que contrasta amb la col·locació pisemne (escrit) que li correspondria.
O sigui, que per tal de conservar l'efecte que provoca l'autor, proposem el mot «edictes», que habitualment són escrits, i hi afegim «proclamats de viva veu» per adaptar-nos al sentit del text original.
- TO. Conte 5 Línies 36-37.«Baba-Jaga, Baba-Džaga»
  - TM. Conte 5. Línies 38-39. «Baba-Iaga... Baba-Jaga»
    - La Baba-Iaga és un personatge popular en l'àmbit eslau. És la bruixa dels contes infantils.
A més, la paraula *baba* s'utilitza en polonès per parlar d'una dona gran i, sovint, té una connotació despectiva. despectiu, dona gran... en polonès i el personatge de la bruixa de contes infantils de l'àmbit eslau.
Mrožek juga amb la fonètica per riure's dels esnobs. El nom original d'aquest personatge popular eslau és *Baba-Jaga*, però en polonès també se'n diu *Baba-Džaga*. Per a la traducció al català, en fem l'adaptació segons la transcripció fonètica: Baba-Iaga... Baba-Jaga.
- TO. Conte 5. Línia 48: Sokolego Oka
  - TM. Conte 5. Línies 51-52. Sokole Oko

- La traducció al català d'aquest terme ofereix diverses solucions: ull de falcó, ull d'àguila... No obstant això, el fet que l'autor l'escrigui en majúscules com a nom propi justifica que conservem el mateix nom a la traducció catalana. De tota manera, afegim una entrada al glossari per aclarir-ne el significat.

A més, mantenim l'estil de Mrożek que afegeix desconcert a la llista de documents innecessaris que la Baba exigeix a la parella del conte. Tot, per fer una sàtira burlesca de la burocràcia.

- TO. Conte 2. Línia 5. «*Sir*»
  - TM. Conte 2. Línia 5. «*Sir*»
    - En aquest relat, se suposa que el narrador fa un informe a alguna autoritat dels EUA i vol quedar-hi bé. Conservem el mot en anglès per mantenir l'efecte que vol provocar l'autor.

Ús dels diminutius amb la intenció de ridiculitzar algú

- TO. Conte 7. Línia 1. «*Srożek*»
  - TM. Conte 7. Línia 1. «*Sorrutek*»
    - L'autor juga amb els diminutius amb el sufix *-ek*, que s'utilitza en polonès per formar diminutius, en aquest cas, per a ridiculitzar-se ell mateix. En aquest text, Mrożek juga amb les paraules, inventant derivats que s'assemblen formalment al seu nom i cognom.
Srożek pot venir de *srożyć*, o *srogo* i es pot traduir per «ràbia». Fem servir un possible derivat amb un sufix (*Sorrutek*) que no existeix en català, però que permet conservar el final de paraula “sorrut-ek” que recorda al mateix cognom de Mrożek, tal com van apareixent aquestes referències al text original.
- TO. Conte 7. Línia 13. «*Ślawomir, ale Ślabomir*»
  - TM. Conte 7. Línia 15. «No ets el famós Ślawomir, sinó un babau pretensions.»

Ślawomir és un nom antic-eslau que perviu sols en llengua polonesa: compost de dos membres (*slava*, 'fama', i *mir*, 'pau'), vol dir 'famós per la pau'; és a dir:

“aquell qui assoleix la fama per mitjà de la pau, d'un tarannà pacífic”. Tal com m'escrivia, ara fa unes setmanes la viuda de Mrożek, la directora d'escena mexicana Susana Osorio: “Va ser un home de veritat, honrat i lúcid.” I, en efecte, cap qualificatiu no escau més a la trajectòria vital de Slawomir Mrozek com allò que expressa el seu mateix nom de pila. (Sagarra, 2013, p.3)

- Aquesta citació de Sagarra justifica la solució que adoptem en aquest cas. Mrożek contrasta el significat del seu nom amb una paraula composta del mot *Slabo* (dèbil, tou), canviant tan sols una lletra. En català, hem de fer un canvi (modulació) afegint-hi un sintagma adjectival per tal de produir un efecte semblant al del text original.

Formes de tractament personal

- TO. Conte 1. Línies 8, 9, 23, 24, 25 i 41. «Kolega nasz... Eugeniusz... panem Eugeniuszem... do kolegi Genia... kolega Eugeniusz...»
  - TM. Conte 1. Línies 9, 18, 25, 27, 38 i 45. «L'Eugeniusz... el senyor Eugeniusz... el company Eugeniusz... al col·lega Eugeniusz»
    - Mrożek fa canvis de tractament al llarg del text per trencar la coherència. Cal mantenir aquests canvis a la traducció per a provocar el mateix efecte del joc de l'autor.
- TO. Conte 7. Línia 2. «*pan wychowujesz*»
  - TM. Conte 7. Línia 2. «*eduques*»
    - En principi, la forma «*pan*» correspon en polonès al tractament de vostè o de vós en català, però aquí contrasta amb la forma verbal de segona persona del singular (tu) de «*wychowujesz*». En català, en aquest conte ple de suposats atacs personals al mateix Mrożek, optem per mantenir la segona persona del singular a tot el text.

8. Conclusions

Amb aquest treball, hem pogut recuperar coneixements de la llengua i la cultura polonesa que havien quedat adormits i aprendre'n de nous per a aprofundir-hi i endinsar-nos en l'univers de Mrożek. Així, cada un dels relats que hem traduït ha estat un món diferent per descobrir. Llegint i rellegint, traduint, revisant i tornant a revisar, cerquem la manera de fer que allò que traslladem al català produeixi un efecte al més semblant possible al que provoca el polonès original. I hem comprovat que, com diu Ros Schwartz a Taube (2018), la traducció és la forma més profunda de lectura.

És a dir, que per traduir hem de fer una immersió en el text i ens l'hem de fer nostre per ser capaços de traslladar-lo a la nostra llengua, sense despullar-lo de la seva identitat original perquè no pot perdre els seus orígens i el context que representa. En aquest sentit, hauria estat fantàstic poder parlar amb Sławomir Mrożek i demanar-li què volia dir aquí i allà, tot i que el vídeos i la lectura d'entrevistes, i la revisió d'altres traduccions de la seva obra, han ajudat a conèixer una mica més l'autor.

A més, el resultat de la traducció ha de sonar autèntic en la llengua d'arribada, la qual cosa vol dir que és precisament aquesta llengua meta la que hem de conèixer i dominar més a fons. Cal remarcar que, sovint, no n'hi ha prou de ser-ne parlants nadius. I, fins i tot, el fet de trobar la manera d'expressar en català allò que hem entès en una altra llengua sovint comporta més dificultat que la comprensió de l'original.

Ens hem plantejat el repte d'expressar en català la sàtira de l'autor de manera que connecti amb els possibles lectors. Per això, pretenem acostar al lector de parla catalana el contingut i les referències constants a noms de personatges històrics, amb amplificació al mateix text i el complement d'un glossari per a la comprensió del context. Considerem que amb notes a peu de pàgina no n'hi hauria prou perquè aquestes notes havien de ser limitades. En canvi, el glossari ens ha permès l'extensió que ens calia.

Encara resten nombrosos relats i moltes obres de teatre de Sławomir Mrożek per donar a conèixer en català. Mantenim la convicció que moltes de les històries d'aquest autor polonès són atemporals i alhora universals. Així, ens mostren una paròdia de l'estupidesa humana que, tot i que passin els anys, no deixen de ser actuals i ens hi hem d'emmirallar, com ens deia Gógol a *L'inspector*. En definitiva, potser ja és hora que recuperem l'humor satíric, i al mateix temps serè i enginyós, de Sławomir Mrożek.

9. Referències bibliogràfiques

9.1. Obres citades

9.1.1. Contes originals en polonès (motiu d'aquest treball)

MROŻEK, Sławomir (1998). *Opowiadania 1953 – 1959. Dzieła zebrane. Tom IX.*

Varsòvia: Noir sur Blanc

9.1.2. L'autor i la seva obra

Il·lustració 1:

Acantilado (2010). *Sławomir Mrozek*. Barcelona: Acantilado, Quaderns Crema, S.A.U.

Recursos bibliogràfics:

Masłon, K. (2019) Mrozek: perwersja intelektu. 16 maig 2019. *Tygodnik Lisickiego Do*

Rzeczy. Historia. Recuperat el 15 de maig de 2020 de

<https://dorzeczy.pl/historia/102890/Mrozek-perwersja-intelektu.html>

Monzó, J. (1995). A favor de Mrozek. *Diari Avui*. A *Sławomir Mrozek*. Barcelona

(2010): Acantilado Quaderns Crema, S.A.U. 10-13. Recuperat el 15 de maig de

2020 de <https://studylib.es/doc/7364761/sławomir-mrozek>

Sagarra, J. M. de (1998). Entrevista a Sławomir Mrozek. *La Vanguardia*. A *Sławomir*

Mrozek. Barcelona (2010): Acantilado Quaderns Crema, S.A.U.18-22.

Recuperat el 15 de maig de 2020 de <https://studylib.es/doc/7364761/sławomir-mrożek>

Sagarra, J. M. de (04/10/2013). In memoriam. Un Home de debò: honrat i lúcid. *El Punt Avui*. Recuperat el 15 de maig de 2020 de <https://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/681994-un-home-de-debo-honrat-i-lucid.html>

Sawicka, A. (1996). V. *Pere Calders Vs. "Realisme Històric" Pere Calders i Sławomir Mrożek: la confrontació amb la realitat*. Catalan Review, Vol. X, (1996), p. 181-195. Recuperat el 8 de maig de 2020 <https://www.raco.cat/index.php/CatalanReview/article/view/309759>

Sawicka, A. (2004). Polacs i polonesos. Traducció literària català-polonès i polonès-català. *Quaderns: revista de traducció*, [en línia], 2004, Núm. 11, p. 11-27. Recuperat de <https://www.raco.cat/index.php/QuadernsTraduccio/article/view/25385>

Zaboklicka, B. (2003). *La imatge dels confins orientals en la literatura polonesa. Visió històrica i funció en la narrativa creada a polònia als anys 60-80 del segle XX*. (Tesi doctoral). Recuperat el 20 de maig de 2020 de <https://www.tdx.cat/handle/10803/1729#page=1>

9.1.3. Teoria de la traducció

Molina, Lucía; Hurtado Albir, Amparo. (2002). *Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach*. Meta, XLVII, 4, 2002. Recuperat de el 8 de maig de 2020

<https://pdfs.semanticscholar.org/62dd/4bbf555010c341df2712047ac7ce317528d4.pdf>

Nord, Christiane. *El funcionalismo en la enseñanza de traducción*. Mutatis Mutandis: Revista Latinoamericana de traducción. Vol. 2. Núm. 2. 2009. Recuperat el 8 de maig de 2020 de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3089531>

Taube, R. (2018). A Conversation with Ros Schwartz translator of TRANSLATION AS TRANHUMANCE. *Cleaver: Philadelphia's International Magazine*. 21. Recuperat el 8 de maig de 2020 de <https://www.cleavermagazine.com/rachel-r-taube-interviews-ros-schwartz-translator-of-translation-as-tranhumance/>

9.2. Obres consultades

1.1.1. Context històric i literari

Base de datos del ISBN. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <http://www.mcu.es/webISBN/tituloSimpleDispatch.do?jsessionid=A1DA3B9FD103FC2F73911C2CC1E91438>

Polònia. (s.d.). Dins *Gran Enciclopèdia Catalana*. Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0051836.xml>

Mrožek. (s.d.). Dins *Encyclopaedia Britannica Library Online*. Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <https://library.eb.co.uk/levels/adult>

Polska w XX wieku. *Dzieje.PL Portal Historyczny*. (2020). Recuperat el 20 de maig de 2020 de <https://dzieje.pl/zagadnienia>

Zabolicka, B. A. (2010). Literatura polonesa. Text creatiu, Secció de Filologia Eslava.

Departament de Lingüística General. Facultat de Filologia. Universitat de

Barcelona, Barcelona

9.2.1. L'autor i la seva obra

Barciś, A. (2018). Sławomir Mrozek: Krótkie, ale całe historie. Opowiadania wybrane.

Virtualo.pl. [Audiobook]. Recuperat el 6 d'octubre de 2020 de

<https://www.youtube.com/watch?v=VIPjJK92zfM>

Kordalska - Rosiek, H. (2018) Sławomir Mrozek życie, dzieło, wielkość [Vídeo].

Recuperat el 8 d'abril de 2020 de

<https://www.youtube.com/watch?v=jVkJX0S6AB-E>

Miłosz, Czesław. (1983). *The History of Polish Literature*. (2d ed.) Berkeley:

University of California Press

TVP. (2013). Minęła dwudziesta - Wspomnienie o Sławomirze Mrożku [Vídeo].

Recuperat el 20 d'abril de 2020 de

<https://www.youtube.com/watch?v=qrGk62yVluc>

Sławomir Mrozek. Salem Press Biographical Encyclopedia. 2019. Recuperat el 20 de

maig de 2020 de

<http://search.ebscohost.com/are.uab.cat/login.aspx?direct=true&db=ers&AN=10>

[8690425&site=eds-live](http://search.ebscohost.com/are.uab.cat/login.aspx?direct=true&db=ers&AN=108690425&site=eds-live)

9.2.2. Traduccions dels relats de Mrožek publicades en català

MROŽEK, Sławomir (1995). *La vida difícil*. (Traducció de B. Zaboklicka i F. Miravittles). Barcelona: Quaderns Crema

MROŽEK, Sławomir (1997). *Dues cartes*. (Traducció de J. M. de Sagarra). Barcelona: Quaderns Crema

MROŽEK, Sławomir (1998). *L'arbre*. (Traducció de B. Zaboklicka i F. Miravittles). Barcelona: Quaderns Crema

MROŽEK, Sławomir (2001). *Joc d'atzar*. (Traducció de B. Zaboklicka i F. Miravittles). Barcelona: Quaderns Crema

9.2.3. Diccionaris i altres recursos d'assessorament lingüístic i formal

Biały Paulina. (2017). *Polish and English diminutives in literary translation : pragmatic and cross-cultural perspectives*. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Recuperat el 8 de març de 2020 de https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/8626/1/Bialy_polish_and_english_diminutives_in_literary.pdf

Blanch, S., Pérez, E., Silvente, J. (2016). *Com citar i referenciar en els textos acadèmics. Compilació basada en la normativa APA*. (2a Ed. Versió Revisada). Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat el 20 d'abril de 2020 de https://ddd.uab.cat/pub/recdoc/2016/145881/citrefapa_a2016.pdf

Enciclopèdia Catalana, Diccionari de la Llengua Catalana Multilingüe (s.d.). Pàgina inicial. Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <http://www.multilingue.cat/cgibin/mlt00x.pgm>

Enciclopèdia catalana. Llibre d'estil. A cura de Mireia Sopena. Director editorial: Jesús Giralt i Radigales. Primera edició 2009. Barcelona. Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <https://www.enciclopedia.cat/obra/obres-tematiques/llibre-destil-denciclopedia-catalana>

És a dir. Llibre d'estil de la CCMA. (s.d.). *Transcripcions gràfiques de noms propis*. Recuperat el 10 de febrer de 2020 de http://esadir.cat/convencions/tipografia/transcripcions_grafiques

És a dir. Llibre d'estil de la CCMA. (s.d.). *Altres llengües: guies de pronunciació Polonès*. Recuperat el 10 de febrer de 2020 de <http://esadir.cat/altresllengues/polones>

Frías-Conde, X.; Bauçà, A.; Hedbávná, B.; Knoll, V. (2011). *Sintaxi contrastiva del català amb les llengües eslaves*. Recuperat de http://www.epep.cz/documents/154-sintaxi_contrastiva_del_catala_amb_les_llengues_eslaves.pdf

Generalitat de Catalunya, Llengua catalana (s.d.). Optimot consultes lingüístiques. Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <https://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>

Glosbe - el diccionari en línia multilingüe (s.d.). Pàgina inicial (polonès/català). Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <https://ca.glosbe.com/>

Institut d'Estudis Catalans, Diccionari (s.d.). Pàgina inicial. Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <http://mdlc.iec.cat/>

Mrożek: la sàtira com a paròdia de la realitat. Mostra de relats curts traduïts al català

PWN, Słownik Języka Polskiego (s.d.). Pàgina inicial. Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <https://sjp.pwn.pl/>

Szmidt, D. (2010). Llengua polonesa. Text creatiu, Secció de Filologia Eslava.

Departament de Lingüística General. Facultat de Filologia. Universitat de Barcelona, Barcelona

UPC. Serveis i recursos lingüístics. Idiomes a la UPC (s.d.). Pàgina inicial. Recuperat el 6 de desembre de 2019 de <https://www.upc.edu/slt/ca/recursos-redaccio/models-documents/carta/errors>

Wordreference (s.d.). Pàgina inicial (polonès/espanyol). Recuperat 6 de desembre de 2019 de <http://www.wordreference.com/>

Zaboklicka, B. (2014). Traducción culinaria. El caso de la traducción entre el polaco y el castellano. *Transfer*. IX (1-2), 18-24. Recuperat de <http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/110839/1/635791.pdf>

10. Annexos

10.1. Annex I: Textos originals

10.1.1. Opowiadanie 1: PÓŁPANCERZE PRAKTYCZNE

Jestem starym subiektem i widziałem w swoim życiu wiele towarów niechodliwych, ale żeby aż tak... Gdy otwieraliśmy packi z ostatniego transportu – błysk metalu pozwalał przypuszczać, że są to aluminiowe garnki. Tymczasem – **diabli wiedzą**, co się stało w dystrybucji czy planowaniu. Nasz dom towarowy otrzymał czterysta nowych półpancerzy, model XVI wiek, używany swego czasu przez **landsknechtów**. Zdaje się, że były one przeznaczone do rekwizytorni jakiegoś teatru, ale nawet gdyby tak było, to po co jednemu teatrowi tyle półpancerzy?

Nie było jednak rady. Towar jest towarem i musi być sprzedany. **Kolega nasz, Eugeniusz**, którego uważaliśmy za specjalistę od reklamy, umieścił kilka półpancerzy na wystawie, zaopatrując je sloganami:

„Półpancerz w każdym domu”

„Jeśliś harcerz – kup półpancerz”

„Nie pomoże koń ni wieża – jeśli nie masz półpancerza” (Hasło dla szachistów)

Na razie jednak nikt nie zazaądał półpancerzy. Przeciwnie – klienci odnosili się do półpancerzy z lekceważeniem, a nawet z wesołością. Nie pomogły dalsze pociągnięcia kolegi Eugeniusza, który ogłosił, że co dziesiąty półpancerz, nabyty w naszym Domu – wygrywa w charakterze premii **czapeczkę** krakowską z pawim piórem, a co dwunasty – piórnik z napisem: „Pamiątka z **Zakopanego**”. Tymczasem zbliżał się okres remanentów i sytuacja stawała się poważna.

Wtedy właśnie zgłosił się do nas staruszek, który w zamian za udostępnienie mu kupna czajnicka do herbaty podjął się sprzedać cały zapas półpancerzy. Propozycja została przyjęta.

Staruszek zaczął od tajniej konferencji z **panem Eugeniuszem**, a nazajutrz, w godzinach największego ruchu, zjawił się w PDT, podszedł do lady i rzekł **do kolegi**

Genia:

– Proszę o dwadzieścia półpancerzy.

- Niestety, sprzedajemy tylko po dwie sztuki.
- Ale ja potrzebuję dwadzieścia sztuk.
- Niestety, wykluczone.

30   Jako pierwszy zwrócił na nich uwagę posępny blondyn ze złamanym nosem. Zatrzymał się obok i słuchał ciekawie.

- Panie, chociaż piętnaście sztuk, ja mam dzieci – błagał staruszek.
- Nie mogę łaskawy panie, nie mogę – bił się piersi sprzedawca.

      Już po chwili otaczał ich mały tłumek. Pośrodku klęczał staruszek i ze łzami w
35   oczach prosił o pięć sztuk pół pancerzy. Eugeniusz zasłaniał oczy rękoma, lecz nie ustępował.

- Gdzie się pani pcha?! – zawołał nagle posępny blondyn.

      Na drugi dzień, gdy przechodziłem koło tandety, zauważyłem posępnego blondyna, który wołał monotonię:

40   – **Plastyczne, elastyczne, półpancerze praktyczne!!!**

      W czasie przerwy obiadowej przybiegł do mnie **kolega Eugeniusz**, zadyszany, w przekręconym krawacie i prosił o pomocnika. Sprzedano pierwsze partie półpancerzy. Niektórzy wychodzili od nas błyszcząc kadłubami odzianymi w stal, z wyrazem zadowolenia na twarzach, inni natomiast, tylko w marynarkach, wymykali się
45   upokorzeni, obiecując sobie jednak przyjść nazajutrz.

      Zapas był na wyczerpaniu. W parku, na ulicach, zaczęli pojawiać się młodzi ludzie w eleganckich półpancerzach, którzy spotkawszy znajomych mrużyli jedno oko i mówili niedbale:

- Gdzie kupiłem? Prywatnie. Kosztowało? Nooo, naturalnie...

50   Staruszek został moim przyjacielem i chętnie spędzaliśmy czas na pogawędkach. I pewnego razu, kiedy łowiliśmy ryby w Wiśle, usłyszeliśmy taką rozmowę:

- Dokąd to pani idzie, pani Modrzejewska?
- Do pedetu!

55   – Po co! Tam nic **nima**! Byłam wczoraj, pytałam się o te półpancerze. **Nima**, słyszała pani? **Nima, nima**!

10.1.2. Opowiadanie 2: RAPORT

Do

Szefa wywiadu Amerykańskiego

5 Niniejszym przesyłam panu kilka wybranych, ściśle tajnych wiadomości szpiegowskich, które udało mi się zebrać dzięki mej niestrudzonej pracy i prawdziwemu poświęceniu na rzecz pańską, *Sir*.

10 Polska graniczy z jednej strony z Bałtykiem – mianowicie od strony północnej. Czy na południu graniczy z Karpatami, jak twierdzą niektórzy nasi eksperci ze sztabu **Andersa**, tego nie udało mi się niestety stwierdzić. W każdym razie nasi agenci robią wszystko, aby to ustalić.

Kontynuujemy również usilnie prace nad zdobyciem zupełnie pewnych informacji o położeniu Polski według długości i szerokości geograficznej. Udało nam się określić jeden południk (aczkolwiek nie na pewno).

15 Co się tyczy nastrojów miejscowej ludności, to kilka dni temu widziałem na własne oczy napis na parkanie: „**Gwardia – pany, Ogniwo – dziady**”. Donoszę również, że przedwczoraj jadłem na obiad **kluski z makiem i zupę grzybową**.

20 W sprawie rozbudowy gospodarczej udało nam się stwierdzić ponad wszelką wątpliwość, że Polska znajduje się w połowie **planu sześcioletniego**. Poza tym – dorożek konnych jest niewiele, a ostatnio pokłóciłem się z pewną moją znajomą. Tę wiadomość można wykorzystać w „Chicago Tribune”, jako dowód wzrastania wojowniczych nastrojów w narodzie polskim. Pożądane, aby w artykule tym zamieszczono opis manifestacji w Warszawie, w czasie której Polacy wołają: „My chcemy Nowego Jorku! Naprzód na Kanadę! Żądamy przyłączenia San Francisco do Śląska!” (Za ten pomysł żądam osobnej dopłaty).

25 Poza tym obiecuję panu zwerbować około dwóch milionów młodych ludzi, którzy będą uprawiali dywersję w Polsce – szerokich w barach, w pasie wąskich. Jeżeli mało, to dołożę panu jeszcze jakieś sześć, siedem milionów. Boję się jednak, że kilku spośród nich będzie miało sztuczne szczęki albo krótsze nogi.

30 Co do przekazania niniejszego raportu – zalecam najściślejszą ostrożność. Mianowicie posyłam przez zieloną granicę zaufanego człowieka w czapce krakowskiej z fontaziem. W tym fontaziu będzie ukryty niniejszy raport. Hasło: cytat z Dożywocia Aleksandra Fredry – „Cóż u diabła z tym kutasem”.

Mrozek: la sàtira com a paròdia de la realitat. Mostra de relats curts traduïts al català

Informacja z ostatniej chwili: pogoda dość ładna. Przymrozki.

35

Z szacunkiem:

Agent 6/I/1953 – Sławomir Mrozek

10.1.3. Opowiadanie 3: Z PAMIĘTNIA PIOTRUSIA

16 XII 1950

Już się zaczyna. **Dzisiaj przyjechał** do nas stryj. Wieczorem zamknął się ojcem w pokoju. Zgasili wszystkie światła, pozostawili tylko jedną świecę. Przez szparę w drzwiach słyszałem oderwane słowa: „...Trudno... drogi Franciszku... musimy... do
5 czynu...” Wiedziałem, że w naszej rodzinie święta nie przejdą tak zwyczajnie.

17 XII

Ojciec robi jakieś przygotowania. Od pewnego czasu widzę na jego nocnym stoliku dziełko naukowe pt. O wyrębie w naszych warunkach klimatycznych.

18 XII

10 Ojciec przyniósł siekierę. Akurat jedliśmy kolację. On zdjął kamizelkę, zawołał „hu-ha!” i kilkakrotnie zamachnął się siekierą. Potem zgął rękę w łokciu i odwinąwszy rękaw, troskliwie oglądał swoje bicepsy. „Twarde” – powiedział.

19 XII

15 Sprawa się wyjaśniła. Kiedy wróciłem ze szkoły, ojciec wezwał mnie do gabinetu. „**Piotrusiu** (powiedział), twój stryj prywiózł informacje pierwszorzędnej wagi. Wyobraź sobie, choinki, które sprzedaje się w **handlu uspołecznionym**, są specjalnie zarażone kornikiem. Cel jest jasny. Oto wieczór wigilijny, oto rodzina zebrana przy wieczerzy. I nagle z choinki wyskakują korniki. Z cichym gwizdem rzucają się na obecnych i zjadają ich w mgnieniu oka. To straszne, **Piotrusiu**, to
20 straszne!”

Opanował się jednak i ciągnął dalej już beznamiętnie:

„Piotrusiu, wiele zależy od ciebie. Musimy uniknąć straszego losu. Sami przyniesiemy z lasu choinkę, wszystko już gotowe”.

25 Kiedy zauważyłem, że w ten sposób wprawdzie nie zapłacimy za choinkę ani grosza, ale przekroczymy przepisy i zniszczymy las, ojciec powiedział:

„Synu mój, regulamin nie kazał księciu **Józefowi Poniatowskiemu** skoczyć w nurty Elstery, a jednak skoczył i to ze słowami – «Bóg mi powierzył honor Polaków i Jemu go tylko oddam». Wobec tego nie ma o czym mówić. Jutro idziemy po choinkę”.

20 XII

30 Od rana padał deszcz ze śniegiem. Wstaliśmy tuż po północy. Wzięliśmy kliny, topory, piły... Ojciec narzekał, że trudno dotrzeć do Lasku Wolskiego w taki sposób,

aby nie zostać zauważonym. Wpadł jednak na pewien pomysł. Mianowicie podmiejskim pociągami pojechaliśmy do Kocmyrzowa. Stamtąd, aby zmylić ślady, drogą okreśną, pieszo do Łasku Wolskiego. Nocowaliśmy w opuszczonym szałasie.

35   21 XII

Ojciec upatrzył śmigłą jodelkę. Zamachnął się toporem i trafił w piękny świerczek. W końcu zaczęliśmy ścinać tuje, ale kiedy okazało się, że to nie jodła, zabraliśmy się do jeszcze jednego świerczka.

22 XII

40   Mamy ją. Wracamy. Ojciec włożył sobie jodelkę pod palto, zamierza wrócić przez Kielce. Drapie się jednak ustawicznie (ze względu na ostre igliwie), przez co zwraca uwagę okolicznych mieszkańców. Nie możemy wrócić przez Kielce.

23 XII

Ojciec wpadł na inny pomysł. W młodości czytał wiele o życiu flisaków,
45 postanowił więc wykorzystać niektóre ich metody. Wrócił do miasta i czeka nad
brzegiem Wisły. Mnie przykazał spławić dzrewno z nurtem rzeki.

Mam tego dosyć. Ostatecznie jestem mężczyzną, no nie? Zaniósłem jodelkę do jednego z przedszkoli, kupiłem inną na Rynku i wpłaciłem pewną kwotę na fundusz ochrony lasów. Potem wróciłem do domu.

50 *

Urywek listu matki Piotrusia do jej siostry:

Droga Moja!

Całe święta mieliśmy zepsute. Zdaje się, że jednak będziemy musieli usunąć z domu tę choinkę, którą Piotruś kupił na Rynku. Franciszek dotychczas siedzi nad 55 brzegiem Wisły. Mam kłopot z dostarczaniem mu żywności. Na wszelkie perswazje, aby wrócił do domu, odpowiada: Po co? Żeby mnie korniki zjadły?..

10.1.4. Opowiadanie 4: O JEDNYM ŚLIMAKU, KTÓRY MIAŁ PECHA

Ładnych parę milionów lat temu, jak wiadomo, na obszarach nazwanych później Śląskiem – rosły ogromny lasy, paprocie i rozmaite, wielkie rośliny. Wtedy to właśnie spotkały się ze sobą dwa małe ślimaki. Jeden powiedział do drugiego tak:

– **Śmiać mi się chce, jak patrzę na ciebie. Strasznie powolutku chodzisz.**

5 **Nawet jak na ślimaka – to za wolno. Dwóch metrów nawet na dzień nie ujdiesz.**

– Co?! – odpowiedział drugi na to. – Śmiejesz się ze mnie? No to popatrz na samego siebie! Co tu mówić o dwóch metrach, dla ciebie półtora metra na dzień to i tak za dużo. Idziesz wolniej niż za pogrzebem, w ogóle nie widać, że się poruszasz. Wtyd przynosisz ślimakom! To przez ciebie tak nas nazywają!

10 Od słowa do słowa przemówili się ostro.

– **Ty dziadu! – powiada ten pierwszy – co tam dwa metry**, ledwo pół metra ujdiesz, a już dostajesz zadyszki. Pierwsza lepsza biedronka cię wyminie. Co tam biedronka! Jak idziesz pod górę, to nawet trawa szybciej rośnie i zawsze cię przegoni!

15 – Ale! – na to drugi. – Odkąd ciebie pamiętam, zawsze siedzisz na tym samym miejscu. Coś mi się wydaje, że ty w ogóle nigdy z miejsca się nie ruszyłeś!

– Ale! – zawołał na to ten pierwszy – załóżmy się! Rozejdziemy się teraz w przeciwnie strony. Kto kogo pierwszy przestanie widzieć, ten wolniej chodzi, czyli przegra.

– Dobrze – zgodził się drugi.

20 No i rozeszły się. Oczywiście, każdy postanowił nie przyznawać się, że kiedykolwiek stracił drugiego z oczu. Szli tak przez parę lat, aż kiedyś powstał straszny wichur, o jakim nawet dzisiaj nie mamy pojęcia, i powalił tę część lasu, w której ślimaki się znajdowały. Potem nastąpiły wstrząsy skorupy ziemskiej, warstwy pni drzewnych zapadły się głęboko pod ziemię i tam z wolna zamieniły się w **węgiel**. W pokładach
25 węgla utkwili nieruchomo nasze dwa skorupiaki.

Myślicie pewno, że to już koniec tej historii i żaden z nich nie wygrał zakładu? A właśnie że nie. Ten pierwszy faktycznie wygrał zakład. Wydobyli go górnicy razem z **węglem**. Odcisnięty w bryłce **węgla**, załadowany na wagon kolejowy, odbył taką szybką i daleką podróż po kraju, o jakiej nigdy nawet nie marzył.

30 A ten drugi do dzisiaj tkwi nieruchomo w czarnej caliznie **węglowej**.

No bo widzicie, ten drugi ma pecha – leży na terenie kopalni „Polska”, która dotąd nie wykonuje swego planu* , a ten pierwszy znalazł się na terenie przodującej kopalni „Eminencja”.

10.1.5. Opowiadanie 5: BIUROKRATYLIA

Pewnego razu synek biurokraty miał napisać zadanie domowe o Tadeuszu Kościuszcze. Poprosił ojca o pomoc. Stary biurokrata tak bardzo zapalił się do tej pracy, że prawie całe zadanie napisał sam.

Najpierw, zanim ojciec przeprowadził korektę, wypracowanie wyglądało tak:

5   „**Tadeusz Kościuszko** przybył potajemnie do Krakowa w marcu 1794 roku, aby objąć dowództwo powstania. Na Rynku krakowskim złożył przysięgę jako Naczelnik. Na jego wezwanie przyłączyli się do powstania chłopci, mieszczaństwo i drobna szlachta. Po zwycięskiej bitwie pod Racławicami Tadeusz Kościuszko wydał Uniwersał **Połaniecki**, w którym zabraniał dziedzicom prześladowania chłopów. Rewolucyjna postawa

10   Tadeusza Kościuszki spowodowała nań wrogość szlachty i dlatego Rada Najwyższa nie pozwoliła mu wyprowadzić do bitwy pod Maciejowicami wszystkich sił przeciwko wojsku carskiemu. Z tego powodu Tadeusz Kościuszko przegrał tę bitwę i został ranny”.

15   Natomiast po wyprowadzeniu poprawek przez starego biurokratę, zadanie wyglądało tak:

          „Obywatel Tadeusz Kościuszko przybył do miasta Krakowa w marcu 1794 roku i nie zameldowawszy się w odnośnym urzędzie obwodowym, został w konsekwencji doprowadzony do stanu nieposiadania karty meldunkowej. Dnia 24 marca 1794 roku objął etat starszego, zaprzysiężonego referenta powstania. Urzędowanie rozpoczął na

20   Rynku Głównym, Kraków, bez stałych godzin. Na podstawie **urgensów ustnych** przeprowadził akcję werbunkową wśród chłopów i szlachty pracującej. Następnie, w pierwszej instancji, wygrał proces pod Racławicami i zorganizował biuro personalne na mocy tak zwanego Rozdzielnika Połanieckiego. Jednak na skutek zaniedbania przez czynniki miarodajne szeroko zakrojonej w odpowiednich ramach akcji „O” (Ojczyzna)

25   oraz intensywnie prowadzonej przez spekulantkę carycę Katarzynę II akcji skupu dyrektorów i referentów pochodzenia obszarniczego, jak również na skutek sabotowania planowych zapotrzebowań wydziału zaopatrzenia, dał się odczuć brak odpowiedniej ilości formularzy, który na sesji wyjazdowej pod Maciejowicami spowodował zdjęcie Tadeusza Kościuszki z etatu oraz ukaranie go grzywną w

30   wysokości ran ciętych. Samo zaś biuro uległo likwidacji”.

I czy można się było dziwić, gdy biedny synek biurokraty otrzymał notę niedostateczną?

*

Był sobie Jan i Małgorzata, których nazywano zdrobniale Jasiem i Małgosią. Na
35 skutek nieporozumień, o których nie będę wspominać, ponieważ nie mają dla mnie
istotnego znaczenia, udali się oni do lasu, do „Cafe **Baba-Jaga**”, co ówcześni snobi i
bikiniarze wymawiali „Cafe **Baba-Dżaga**”. Na skutek pewnych intryg zostali
zamknięci w klatce przez zwyrodniałą starszą kobietę. Następnie owa Baba, żywiąc
wobec młodych utajone zamiary konsumpcyjne – zażądała od Jana „zaświadczenia
40 pulchności” wydane przez odnośny urząd obwodowy. Jan i Małgorzata w
nieświadomości swojej, po długich staraniach wyrobili sobie odnośne zaświadczenie.
Wtedy Baba, będąc formalistką, na czym głównie polegało jej zboczenie, zażądała
świadczenia dojrzałości, ubóstwa i cnoty. Po długich staraniach i sfalszowaniu jednego z
nich, Jaś i Małgosia dostarczyli żądane świadectwa. Okazało się jednak, że brakuje
45 jeszcze załączników w postaci małych obrazków przedstawiających wulkan Fudzi-
Jama. Po szczególnie żmudnych poszukiwaniach i te niedociągnięcia zostały usunięte.

Następne dokumenty wymagane przez Babę, jako to: poświadczenie udziału w
zawodach hippicznych, zeznania majątkowe **Sokolego Oka**, tekst nie napisanej sonaty
Beethovena – podstemplowane przez biuro PKP – zostały również przez Jana i
50 Małgorzatę dostarczone w stosunkowo krótkim czasie.

W końcu do kompletu zaświadczeń i dokumentów brakowało jedynie wyciągów
z metryk oraz świadectw obywatelskich, wydanych w urzędach oczywiście odnośnych.
Jan i Małgorzata oddalili się na zawsze celem uzyskania tych dokumentów, zaś
czekająca na nich Baba Jaga umarła ze starości. Niektórzy mówią, że umarła
55 jednocześnie śmiercią biurokratki, przywalona w nocy własnymi formularzami.

Olbrzymi marmurowy skoroszyt wzniesiony na jej grobie dotąd oglądają liczni
turyści.

10.1.6. Opowiadanie 6: MITY

Gdy Odysej ze swymi przyjaciółmi dobił do brzegu skalistej wysepki, zdawało się, że nie znajdą na niej nikogo. Niestety. Wysepkę zamieszkiwał **straszliwy Cyklop, jednooki olbrzym**, który pasł tam swoje trzody. Za mieszkanie służyła mu skalna pieczara, w której warzył swe wstrętne jadlo. Pojmał on rozbitków i zamknął w
5 pieczarze, aby ich w przyszłości pożreć. Lecz mądry Odysej zdołał pozyskać zaufanie Cyklopa, który powierzył mu wnet funkcję podstolego. Odtąd Odysej miał podawać do stołu Cylopa wino i pieczyste. Ukrył jednak swe imię, i skałamał że na imię mu „Kolega”, a nazyma się „Podaje”. Następnie uwolnił z więzów swoich towarzyszy i uciekł z nimi na pełne morze, zamknąwszy Cyklopa, upojonego winem, w pieczarze.
10 Gdy później mały synek Cyklopa będąc głodnym, wołał przed pieczarą o jedzenie, stary Cyklop, mylnie sądząc, że syn pragnie dowiedzieć się nazwiska i imienia zbiega, krzychał co sił: „Kolega Podaje!” Mały Cyklop, wołał o jedzenie tak długo, dopóki nie umarł z głodu.

Wątek ten, głęboko zakorzeniony wśród ludu, przetrwał do dnia dzisiejszego w
15 niektórych obyczajach. I dzisiaj zdarza się na przykład, że kelner proszony o podanie takiej czy innej potrawy odpowiada: Kolega Podaje.

*

Mendelej, król Beocji, był jednym z największych bohaterów starożytnych. Mówiono, że co dzień rano, przed kąpielą zwykł był myśleć: „Oto jeszcze jeden dzień
20 dla mojej umiłowanej ojczyzny”. Brał on udział w wielu zwycięskich wojnach, był przykładnym mężem i ojcem. Pewnego razu, gdy ścigał nieprzyjaciela, zapędził się na czele swej drużyny w piaszczystą i bezwodną pustynię, gdzie został otoczony przez wrogów. Pierwsza strzała przeszła jego pierś. Rannego położono pod głazem, z dala od bitewnego zgiełku. Ale nawet cierpienie nie zdołało go oderwać od spraw
25 państwowych.

– Jak tam bitwa? – zapytywał swoich dowódców.

– Toczy się – odpowiadali.

Tymczasem bitwa skończyła się zwycięstwem nieprzyjaciół.

– Jak tam bitwa? – zapytywał ciągle, nie wiedząc o tym, ranny Mendelej.

30 – Toczy się – odpowiadali, pragnąc mu oszczędzić złej wieści. Trwało to tak długo, aż skonał z ran i pragnienia.

Podanie to, acz w nieco zmienionej formie, przetrwało do dnia dzisiejszego. Często spotkamy się ze zjawiskiem, że kelner na pytanie: „Co jest tym piwem” – odpowiada: „Toczy się”.

35

*

Pewnego razu sławny korsarz aleksandryjski wioził na swej trierze piętnaście talentów w złocie. Lecz Posejdon zapłonał gniewem i powstała wysoka fala, która zakołysała statkiem i piętnaście talentów w złocie zsunęło się do morza. Sławny korsarz popatrzył za burtę, a tu piętnaście talentów tonie. Popatrzył jeszcze raz, a tu piętnaście talentów opada i opada. Popatrzył więc po raz trzeci, a tu piętnaście talentów coraz bliżej dna.

40

Jakaż żywa siła tkwi zamierzchłych, zdawałoby się podaniach! Czy nigdy wam się nie zdarzyło, że kelner przy rachunku powiedział:

– Będę panu winien te piętnaście groszy.

10.1.7. Opowiadanie 7: ANONIM

Panie Srożek!

Zadaję ja to pytanie, w jakim duchu **pan wychowujesz** swoje dzieci? Czy pan je wychowujesz w duchu praojców, szczerze demokratycznym i polskim? – Co? Czy jak one wstają z kołyski, to pan ich zaraz zatruwasz jadłem Nowej Huty? Nawet pan nie drgniesz, tak się pan zakamieniałeś.

Ale racja. Pan nie masz dzieci. Pan masz potworki! Tak myśli każdy prawdziwy, szczerzy, przedwojenny Polak, a nie żaden ze wsi. Jak czytamy, co pan piszesz w tych pańskich gazetach, to nam się przypominają hetmani polscy, co ich pan zdradziłeś. Uważaj pan, żeby panu ręka nie uschła. Jakbyś pan był Polak, tobyś pan znał taką legendę, jak był chłopczyk, co mu ręka uschła, bo bił swoją mamusię i ta ręka mu później sterczała z grobu i ludzie się na niej potykali. A pan też bijesz swoją mamusię, tradycję polską, taką prawdziwą, naszą, a nie żadną ze wsi.

Pan nie jesteś **Sławomir**, ale **Słabomir**. Nie pluj pan na Amerykę! Pan nie masz pojęcia, jak w Ameryce jest dobrze. Jakbyś pan był na filmie Jasse James, albo Miasto Zbrodni, tobyś pan wiedział. Ale jasne, że pan nie byłeś, pan chodzisz na same niekatolickie filmy. A także samo pan nie pluj jadłem na Trumana, bo to jest szczerzy Polak.

Co pan gangrenujesz młodzież tymi hutami, panie Sławomit! Wy polską młodzież wabicie do tej Nowej Huty, żeby tam z nią mieć dzici! Ale to się wam nie uda! My wiemy, na co wam to potrzebne! Wy te dzieci potem wywozicie masowo do ochotników chińskich. Wiadomo, nasze, szczerze, polskie dzieci są najlepsze! Wy to robicie pod płaszczykiem! Jakieś wielkie piece otwieracie w tej Nowej Hucie, spuszczaście niby stal! Ale my czuwamy. Wy tam żadnych wielkich pieców nie otwieracie, wy tam otwieracie bratrury! Nie uda się wam pod przykrywką wielkich pieców zhańbić kwiat młodzieży polskiej!

Pan nie jesteś Mrożek, ale Wrożek! Pan piszesz, że przed wojną był wyzysk w fabrykach i wszędzie, a ja panu mówię, że nie był! Co pan robił przed wojną! Nic! A mój szwagier miał fabryczkę. To kto lepiej wie – on czy pan, panie Wrożek!

Tak, my wiemy, że pan jesteś na usługach, ja pana widziałem jeszcze w 1914 w Kijowie. My wiemy, że się panu księżniczka angielska nie podoba, że pan mówi, że ona

ma grube nogi. Panu się nic nie podoba, co jest z Anglii. Pan sam masz za grube nogi, panie Mrozsrek!

Pan jesteś pismak. My czytamy pańskie dowcipy i my nic nie rozumiemy, pan jesteś półgłówek! Znałeś pan Krupe^{xvii}?

35   Módl się pan i przestań pan bryzgać jadem.

Prawdziwy **socyalista**

11. Annex II: Autorització de publicació

Diogenes Verlag AG

CH-8032 Zürich · Sprecherstrasse 8 · Telefon +41 44 254 85 11 · Fax +41 44 252 84 07
info@diogenes.ch · www.diogenes.ch

GLÒRIA ARTIAGA VALLS
C/ TAGAMANENT, 13
08403 GRANOLLERS
SPAIN

Zurich, 04.09.2020/ksp

LETTER OF PERMISSION NR301547/2020

Re: Your sample of short stories translated into Catalan as part of your Thesis with the title:
Mrozek: Satyre as Parody of Reality, published on the website of Universitat Autònoma de Barcelona

our stories: *Raport* (p. 26-27), *Z pamiętnika Piotrusia* (p. 46-48), *O jednym ślimaku, który miał pecha* (p. 53-54), *Biurokratyia* (p. 55-57), *Mity* (p. 60-61), *Anonim* (p. 64-65)
Półpancerze praktyczne (p.21-23) by Sławomir Mrozek

We hereby grant to you the non-exclusive right to translate the above-mentioned 7 stories into Catalan.

We hereby grant to the Universitat Autònoma de Barcelona (Miquel Edo Julià, Vicedegà de TFG, Facultat de Traducció i Interpretació, Carrer Universitat Autònoma B, 08290 Cerdanyola del Vallès, Spain) the non-exclusive right to create a digital version of the above-named translation by Glòria Artiaga Valls and to make it available as part of the University Libraries' electronic thesis and dissertation collection (Dipòsit Digital de Documents).

This does not include use for commercial or lucrative purposes, nor does it allow other derivative works than the above-mentioned translation. You are not allowed to licence the stories to any other Publishers in any other language. The stories shall carry the following copyright notice:

from **MROZEK, Sławomir**, *Opowiadania 1953 – 1959. Dzieła zebrane. Tom IX*.
Copyright © 1992 by Diogenes Verlag AG, Zurich, all rights reserved

License fee: exceptionally free of charge.

Special agreements: No deletions from, additions to, or changes in the stories will be made.

With this agreement no other rights than expressly mentioned herein are granted. This permission is valid for a duration of 5 (five) years from the date of this agreement. After this all rights revert automatically to Diogenes.

Sincerely,
DIOGENES VERLAG AG

Susanne Bauknecht
Rights Director

Postcheck 80-32 969-4 · Zürcher Kantonalbank, 8010 Zürich · BC-Nr. 700 · SWIFT ZKBKCHZZ80A
CHF-Konto 1100-0237.916 · €-Konto 1300-00349.887
IBAN CH03 0070 0110 0002 3791 6 · IBAN CH55 0070 0130 0003 4988 7

11.1. Annex III: Glossari

ⁱ **Lansquenets:** Soldat d'infanteria alemany que, com a mercenari, actuà per l'Europa occidental als s. XV-XVII.

ⁱⁱ **General Anders:** Władysław Anders (1892- 1970), general polonès nomenat el 1944 comandant en cap de les tropes poloneses pel govern polonès exiliat de Londres.

ⁱⁱⁱ **Gwardia i Ogniwo:** Noms d'equips de futbol, molt coneguts a Polònia.

^{iv} **Kluski:** (en singular **klusek**) són d'un tipus de pasta sense farciment, cuinada únicament amb aigua bullent. Hi ha diversos tipus de kluski, segons la massa que es fa servir.

^v **Pla sexenal:** El pla sexennal de transformació socialista de les estructures econòmiques poloneses (1950-55).

^{vi} **Aleksander Fredro:** Dramaturg polonès. Surochów, Galítsia, 1793 — L'viv, 1876. Lluità en l'exèrcit napoleònic i fou diputat. Les seves comèdies, influïdes per Goldoni i Molière, representen una de les fites més importants de la producció teatral polonesa: *Pan Geldhab* ('El senyor Geldhab', 1818), *Pan Jowialski* ('El senyor Jowialski', 1832), *Śluby panieńskie* ('Vot de noies', 1833), *Zemsta* ('La venjança', 1834).

^{vii} **Príncep Józef Poniatowski:** Józef Poniatowski (Viena 1763 — Leipzig 1813), defensor de la independència polonesa enfront de Rússia, ministre de la guerra del gran ducat de Varsòvia i general dels exèrcits napoleònics, mort ofegat al riu Elster quan cobria llur retirada després de la batalla de Leipzig.

^{viii} **Bosc de Wolski:** bosc a les afores de Cracòvia.

^{ix} **Kielce:** ciutat situada a uns cent quilòmetres de Cracòvia.

^x **Pla:** pla de desenvolupament industrial del Primer trimestre de 1953

^{xi} **Tadeusz Kosciuszko:** Polític polonès. Mereczowszczyzna, Lituània, 1746 — Solothurn, 1817. Combaté a la guerra de la Independència nord-americana (1776-83). De tornada a Polònia, dirigí la resistència dels patriotes polonesos contra els russos, els quals vencé a Racławice (1794). Vençut per russos i prussians a Maciejowice (1796) i fet presoner, un cop alliberat (1798) anà a residir a París, on escriví les seves memòries i diverses obres de tàctica militar.

^{xii} **Manifest de Polaniec:** La Proclamació de Połaniec (coneguda també com Manifest de Połaniec; en polonès: *Uniwersał Połaniecki*), emesa el 7 de maig de 1794 per Tadeusz Kościuszko a prop de la ciutat de Połaniec, fou un dels esdeveniments més destacats de l'Aixecament de Kościuszko a Polònia, i l'acte jurídic més famós d'aquest

aixecament. Va abolir parcialment la servitud a Polònia, garantint llibertats civils substancials a tots els camperols.

^{xiii} **Sokole Oko:** ull de linx, ull de falcó, ull d'àliga

^{xiv} **Nowa Huta:** Antiga ciutat de Polònia, incorporada el 1951 a Cracòvia. Sorgida entorn dels nuclis medievals de Mogiła i Pleszów, tingué un fort creixement des del 1949 arran de la instal·lació del gran complex siderometal·lúrgic Lenin, un dels centres industrials més importants de l'estat. El 1988 tenia uns 220 000 h.

^{xv} **Atamans:** Nom de diversos càrrecs militars i administratius dels exèrcits cosacs. Del 1835 al 1917 el títol d'ataman fou propi del príncep hereu de totes les Rússies. La denominació fou aplicada també als caps de rebels o de bandolers russos. El càrrec —en la seva categoria suprema— assolí una gran importància política en la història d'Ucraïna, on era dit *hetman*.

^{xvi} **Krupp:** Família d'industrials alemanys instal·lats a Essen que es remunta a **Friedrich Krupp** (1787 – 1826), el qual fundà en aquesta ciutat (1811) una petita fàbrica d'acer. [...] **Alfried Krupp von Bohlen und Halbach** (1907 – 1967) col·laborà estretament amb el règim nazi com a principal proveïdor d'armament del Tercer Reich. Després de la Segona Guerra Mundial Alfried Krupp fou condemnat pel tribunal de Nuremberg a 12 anys de presó per utilitzar mà d'obra esclava i per apropiació de propietats i equipaments industrials als territoris conquerits pel règim nazi. Malgrat que el 1953 un decret dels aliats l'obligà a vendre's el 75% del conglomerat, l'absència de comprador feu que recuperés el control de la companyia, que a mitjan anys seixanta ja tornava a ser una de les primeres de la República Federal d'Alemanya, ara centrada en l'acer, la maquinària pesant i l'equipament de transport i industrial. [...] En la dècada de 1970 desenvolupà una forta activitat en el camp de l'enginyeria enfront de la crisi de les activitats tradicionals com la siderúrgia i la construcció naval. L'any 1992 adquirí la companyia rival Hoesch AG i formà **Friedrich Krupp AG Hoesch-Krupp**. En 1997 inicià un procés de fusió amb Thyssen AG que culminà el 1999 amb la creació de [ThyssenKrupp AG](#).